

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Infoühiskond ja sotsiaalne heaolu
Sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika eriala

Emma-Lotte Viirnum
Viipekeele tõlketeenuse kättesaadavus Eestis
Bakalaureusetöö

Juhendaja: Mari Reilson
Kaasjuhendaja: Merle Linno

Tartu 2025

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	4
1. VIIPEKEELE TÕLKETEENUS	5
1.1 Viipekeel ja eesti viipekeel	6
1.2 Viipekeele tõlkeviisid	7
1.3 Viipekeele tõlkevaldkonnad	7
1.4 Viipekeele tõlketeenuse klientuur	8
1.5 Viipekeeletõlgi tegevus	8
1.6 Viipekeelne haridus	9
2. VIIPEKEELE TÕLKETEENUSTE VÕIMALUSED EESTIS	10
2.1 Viipekeele tõlketeenusepakkujad Eestis	10
2.2 Viipekeele tõlketeenuse korraldus	11
2.3 Tehnoloogia kasutus viipekeele tõlketöös	13
3. VIIPEKEELE TÕLKETEENUSE KÄTTESAADAVUSE MÕJUTEGURID	14
4. PROBLEEMISEADE	18
5. METOODIKA	19
5.1 Andmekogumismeetod	19
5.2 Uurimuses osalejad	19
5.3 Andmeanalüüsimetod	20
6. ANALÜÜS	22
6.1 Eesti viipekeele tõlketeenuse kasutamine	22
6.1.1 Eesti viipekeele tõlketeenuse kasutamine praegu	22
6.1.2 Eesti viipekeele tõlketeenuse tegelik vajadus	26
6.1.3 Eesti viipekeele tõlketeenuse vajadus 5 aasta pärast	27
6.1.4 Viipekeele tõlketeenuse kasutamise kogemus	28
6.2 Eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse mõjutegurid	29

6.2.1 Eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse mõjutegurid viipekeele tõlketeenuse kasutamise järgi	30
6.2.2 Eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse mõjutegurid elukoha järgi	31
7. ARUTELU.....	33
7.1 Eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavus Eestis	33
7.1 Eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse mõjutegurid	34
KOKKUVÕTE	38
SUMMARY.....	40
KASUTATUD KIRJANDUS.....	42
Lisa 1. Eesti viipekeele tõlketeenusepakkujate sünkroontõlgete tunnihinna hinnakiri km-ta.....	49
Lisa 2. Küsitlusankeet.....	50

SISSEJUHATUS

Eestis on ligikaudu 1500 inimest, kes kasutavad suhtlemisel igapäevaselt viipekeelt ning võivad vajada viipekeele tõlketeenust, lisaks vajavad teenust ka kuuljad, kui neil on vaja suhelda viipekeelsete kurtidega (Statistikaamet, 2023). Viipekeeletõlke teenusepõhine osutamine algas Eestis 1996. aastal, kui rakendati Sotsiaalhoolekande seaduse nõuet tagada puuetega isikutele võrdsed võimalused ühiskonnaelus osalemiseks (Hollman, 2011). Viipekeele tõlketeenuse kättesaadavus on oluline selleks, et tagada kurtidele ja vaegkuuljatele võrdsed võimalused ühiskonnaelus osalemiseks, sealhulgas juurdepääs teabele ja suhtlusele viipekeele kaudu, mille tagamise kohustus on seadusega ettenähtud (Puuetega inimeste õiguste konventsioon ja fakultatiivprotokoll, 2012). Vaatamata tehnoloogia arengule ei asenda tehnoloogilised vahendid viipekeeletõlget, sest kvaliteetne tõlge eeldab, et tõlk oskab teha teadlikke tõlkealaseid valikuid, mida toetab kliendi tundmaõppimine (Pärgma, 2018; Paales jt, 2015).

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada kurtide ja vaegkuuljate hinnangud viipekeele tõlketeenuse kättesaadavusele Eestis. Kurtide ja vaegkuuljate arvamuse saamiseks on viidud läbi küsitlus ning selle analüüsi tulemused aitavad aru saada, kuidas kurtid ise näevad viipekeele tõlketeenuse kättesaadavust ja selle mõjutegureid. Töö esimeses peatükis on kirjeldatud esmalt viipekeele tõlketeenuse olemust ning siis viipekeelt ja eesti viipekeelt, lisaks on tutvustatud viipekeele tõlkeviise ja tõlkevaldkondi. Esimeses peatükis on tutvustatud veel ka viipekeele tõlketeenuse klientuuri ja viipekeeletõlgi mõisteid ning viimasena on antud ülevaade viipekeelest hariduses. Teises osas on kirjeldatud viipekeele tõlketeenuse korraldust ja viipekeele teenusepakkujaid Eestis. Lisaks on antud lühike ülevaade tehnoloogia kasutamisest viipekeele tõlketöös. Viimasest osast on kirjeldatud viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse mõjutegureid. Järgnevalt on kirjeldatud uurimisprobleemi ja uurimisküsimusi ning meetodikat. Töö viimane osa koosneb analüüsist ja arutelust.

1. VIIPEKEELE TÕLKETEENUS

Inimestel on võrdne õigus ühiskonnas osaleda ning seetõttu peab viipekeele tõlketeenus olema kättesaadav ja järjepidevalt arendatud, et tagada kurtidele ja vaegkuuljatele ligipääs haridusele, tööelule ja avalikule teabele (Eesti Puuetega Inimeste Koda, 2018; Puuetega inimeste õiguste konventsiooni ratifitseerimise seadus, 2012). Kurtide jaoks võrdub juurdepääs avalikele teenustele viipekeele tõlketeenuse kättesaadavusega (De Meulder ja Haualand, 2021). Eestis hakati viipekeeletõlget teenusepõhiselt osutama 1996. aastal, mil sooviti täita tollast Sotsiaalhoolekande seaduse (SHS § 26) nõuet tagada puuetega isikutele teiste inimestega võrdsed võimalused, nende aktiivne osalemine ühiskonnaelus ja iseseisev toimetulek (Hollman, 2011). Sotsiaalministeerium lõi koos Eesti Kurtide Liidu, Tartu Ülikooli ja Eesti Viipekeele Tõlkide Ühingu tõlketeenuse süsteemi üleriigilise pilootprojekti, mille eesmärk oli töötada välja süsteem ning seejärel selle töös hoidmine ja rahastamine KOV-idele üle anda (Hollman, 2011).

Viipekeele tõlketeenus hõlmab endas tõlketellimuse täitmiseks vajalike tegevuste ja toimingute kompleksi, mille lähte- või sihtkeeleks on mõni viipekeel või viibeldud keel eesmärgiga võimaldada suhtlust kuuljate ja kuulmislangusega inimeste vahel tõlgi abil (Paabo, 2015; Sotsiaalkindlustusamet, 2022). Viipekeele tõlketeenuse kompleksi kuuluvad kliendid, tõlk, teenusepakkuja, tellija ja rahastaja (Sotsiaalkindlustusamet, 2022). Osalised võivad omavahel ka kattuda nt võib klient ja tellija olla samad. Viipekeele tõlketeenuse protsess algab tellimise staadiumist, mis omakorda koosneb tõlketellimuse esitamisest, selle menetlemisest ja tellimuse vastuvõtmisest (Sotsiaalkindlustusamet, 2022; Paales jt, 2015). Lisaks, valitakse sobiv viipekeeletõlk, kellega sõlmitakse vajalikud kokkulepped koos tellija ja/või kliendiga, rahastajaga (Paales jt, 2015). Teine staadium on tellimuse täitmine, kus viipekeeletõlk valmistub tõlkimiseks, tõlgib ja hiljem dokumenteerib protsessi (Sotsiaalkindlustusamet, 2022; Paales jt, 2015). Viimasena toimub järeltegevus, kus kogutakse tagasiside, lahendatakse kaebuseid ja pretensioone ning lõpetuseks arveldatakse rahastaja ja tõlkidega (Sotsiaalkindlustusamet, 2022; Paales jt, 2015).

Viipekeele tõlketeenuse sihtgruppi kuuluvad kuulmislangusega kliendid sh kurdid ja vaegkuuljad (Paales jt, 2015). Viipekeele tõlketeenus on vajalik selleks, et kuulmislangusega inimesed saaksid võtta ühiskonnaelust täisväärtuslikult osa ning selleks, et viipekeelt kõnelevatel inimestel oleks võimalik suhelda ilma suhtlustakistusteta (Paales jt, 2015). Sotsiaalkindlustusamet pakub tasuta kaugetõlketeenust, kasutades spetsiaalselt viipekeelese kogukonna vajaduse arvestavat rakendust (Sotsiaalkindlustusamet, 2024). Teenuse sihtgrupiks on täpsemalt inimesed kellele on määratud

kuulmispuue, kuulmispuue ühe puudeliigina liitpuude koosseisus, vähenenud töövõime või eriarsti väljastatud kuulmislanguse tõend (Sotsiaalkindlustusamet, 2024). Tasulise tõlketeenuse tellimisel ei ole piiranguid tellijale ehk igauks, kes soovib teenust tellida, saab seda teha. Küll aga esineb Eestis viipekeeletõlkide nappus ning teenuse tellimine ei pruugi niisama lihtsaks osutuda. 2021. aastal oli Eestis 25 kutselist eesti viipekeeletõlki, kuid tollal Tallinna Ülikooli viipekeele kursuse õppejõu sõnul peaks olema tõlke 10% kogukonnast (Murd, 2021).

1.1 Viipekeel ja eesti viipekeel

Viipekeele aktsepteerimine ja esiletõstmine aitab murda piire ja vältida isolatsiooni viipekeelt kõnelevate inimeste seas ühiskonnas (Rastgoo jt, 2021; Athira, 2022). Viipekeel on keel, mida kasutatakse eelkõige kurtide ja vaegkuuljate kogukonnas. Eesti keel on paljudele kurtidele teine keel, mitte nende emakeel, ning seega võib olla nende jaoks kirjakeele grammatika valdamise tase madal (Paales jt, 2015). Viipekeeles on suuliste sõnade ja lausete asemel käte, näo ja keha liigutused, mida viipekeeles suhtleja kasutab enda ümber paiknevas ruumis (Paabo, 2010). Igal riigil on oma viipekeel, ning nagu on näiteks prantsuse ja eesti keel, on olemas ka prantsuse ja eesti viipekeel, lisaks võib ühel viipekeelel olla mitu erinevat variatsiooni või murret, (Lucas ja Bayley, 2011) nii nagu võib olla Põhja- ja Lõuna-Eestis kasutusel mõned erinevad sõnad või väljendid. Samuti on keelele omaselt ka viipekeelel oma grammatika, mida väljendatakse viiperuumi ja positsiooniviibete abil (Paabo, 2010). Stokoe (2005) oli esimene, kes aastal 1960 tõi välja, et viipekeel on keel ning viipekeelel on kõnekeelega sarnased keelelised omadused. Esimesena aktsepteeriti eraldi keelena viipekeelt ning lisati see ka põhiseadusesse 1995. aastal Ugandas (Schembri ja Lucas, 2015). Rootsis tunnustati viipekeelt eraldi keelena küll juba varem aastal 1981, aga mitte põhiseaduslikult (Nilsson ja Schönström, 2014). Viipekeelt kasutavad ka kuuljad eelkõige selleks, et suhelda kurtide või vaegkuuljate inimestega. Käeviipeid kasutatakse ka muus kontekstis peale kurtide omavahelises või kurtidega suhtluses, näiteks sukeldudes või sõjas käemärke näidates, mida ei saa siiski viipekeeleks nimetada (Jones, 2009). Ametlikud viipekeeled peavad vastama loomulike keelte kriteeriumidele nii keeleteaduslikus, sotsiolingvistikulises ja psühholingvistikulises plaanis (Laipea jt, 2003). Samuti ei saa viipekeeleks nimetada otse suulisest keelest visualiseeritud vestlust, mida nimetatakse viibeldud keeleks (Paales jt, 2015; Kutsekoda, 2023).

Eesti viipekeel (lüh EVK) on Eesti Vabariigi Keeleseaduse § 3 (2011) järgi iseseisev keel aastast 2007 (Eesti Viipekeele Selts). Statistikaameti (2023) andmetel on Eestis umbes 750 inimest, kelle emakeel on eesti viipekeel ning kokku kasutab eesti viipekeelt suhtlemisel ligikaudu 1500 inimest.

Eestis kasutatakse nii eesti viipekeelt kui ka vene viipekeelt (Paabo jt, 2015). Eesti Keele Instituuti elektroonilises sõnastikusüsteemis on eesti viipekeele sõnastik ning selles on umbes 5000 artiklit ja 6700 tähendusega seotud videofaili. Viipekeele ressursside süstemaatiliseks arendamiseks on käivitatud Keeleprogramm 2025-2028, mis sisaldab keeltetehnoloogiliste ressursside arendamist ja kasutuselevõttu, mille tulemusel on 2025. aasta lõpuks kogutud ja märgendatud 1500 eesti viipekeelset lauset (Rahandusministeerium, 2024).

1.2 Viipekeele tõlkeviisid

Viipekeelt saab tõlkida mitmel erineval viisil vastavalt tellija vajadustele ja võimalustele. Kõige levinumad tõlkeviisid on järeltõlge ja sünkroontõlge (Leis, 2015). Järeltõlkes esitab kõneleja tõlgile lähteteksti lõikude kaupa, mille pikkused võivad ulatuda kuni 10 minutini (Leis, 2015). Järeltõlkes vaheldub lähteteksti esitamine tõlkimisega ehk suuline tekst tõlgitakse paariminutiliste jätkudena (SA Kutsekoda, (i.a); Eesti Keele Instituut, 2016). Sünkroontõlke korral toimub tõlkimine sünkroonselt kõneleja kõnelemisega (Leis, 2015). Mõnikord kui tõlkeaeg on üle kahe tunni, siis osutatakse teenust paaristõlkena. Paaristõlkel tõlgivad vaheldumisi kaks tõlki selleks, et vältida väsimusest tingitud tõlke kvaliteedi langust (Sotsiaalkindlustusamet, 2020; SA Kutsekoda, 2023). Tõlketeenusena pakutakse veel ka kirjalikku viipekeeletõlget ja kirjutustõlget. Kirjaliku viipekeeletõlke korral väljendub tõlge kirjalikus tekstis või viipekõne salvestusena (SA Kutsekoda kodulehekülg, i.a). Kirjutustõlkes tõlgitakse suulisest eesti keelest kirjalikku eesti keelde ning tõlkeprotsess toimub sünkroonis kõnelejaga (Viipekeeletõlgid OÜ, i.a).

1.3 Viipekeele tõlkevaldkonnad

Viipekeeletõlgi õpikus on öeldud, et “Tõlkevaldkond on inimtegevuse sfäär, mida eristavad osalejate rollid, suhete olemus, sõnavara või sotsiaalne kontekst.” (Paabo, 2015). Tõlkevaldkonna mõiste on tõlkesituatsioon, mis on tõlkevaldkonna sisene konkreetne olukord, milles tõlgitakse (Hollman, 2015). Tõlkevaldkondadeks on õpingutõlge, meditsiinitõlge, õigustõlge, kultuuritõlge ja olmetõlge (SA Kutsekoda, 2024). Erinevad teenusepakkujad on kohati kirjeldanud tõlkevaldkondade nimetusi erinevalt, kas siis liitnud valdkondi või eraldanud ning lisanud valdkondi juurde. Näiteks jaotatakse kultuuritõlget veel omakorda kitsamateks valdkondadeks: teatritõlge, muusikatõlge, usunditõlge, sporditõlge (Hollman jt, 2015). Alati ei ole võimalik, või ka vajalik valdkondi nii täpselt piiritleda ning mõnda tõlkesituatsiooni saab käsitleda mitme tõlkevaldkonnana (Hollman jt, 2015). Sellegipoolest on oluline mingil määral tõlkevaldkondi

eristada, sest iga valdkond nõuab tõlgilt erinevaid pädevusi, ettevalmistust, käitumist ning tõlkimisele erinevaid nõudmisi (Hollman jt, 2015).

Kõige levinumad tõlkevaldkonnad on olme- ja õpingutõlge. Olmetõlge on viipekeeletõlgi kutsestandardi järgi tõlkevaldkond, mida iseloomustab tõlgitavate situatsioonide seos inimest igapäevaste toimingute ja avalike teenuste kasutamisega (Hollman jt, 2015). Õpingutõlge on tõlkevaldkond, kus tõlkesituatsioon toimub koolitatava ja koolitaja vahel õppesituatsioonis ja selle eesmärk on tagada kurtidele kuuljatega võrdne ligipääs haridusele (Hollman jt, 2015). Õpingutõlkija peab olema eriti kvalifitseeritud ning lisaks kahele tõlgitavale keelele peaks valdama ka õpitavat õppeainet, sest tõlgil on otsene vastutus, et õpilane saaks kõik vajaliku teabe õppeprotsessist (Schick jt, 2006).

1.4 Viipekeeletõlketeenuse klientuur

Eestis on küll 15-20% elanikkonnast kuulmispuudega (Eesti Vaegkuuljate Liit, i.a), kuid viipekeeletõlke olukorras tähendab sõna klient neid tõlkesituatsioonis osalejaid, kelle vahelist suhtlemist viipekeeletõlk tõlkides vahendab, olles tõlkimise tarbijad ehk inimesed, kes suhtlevad erinevates keeltes viipekeeletõlgi vahendusel (Paales jt, 2015). Viipekeeletõlgi klientuuri saab rühmitada kuulmisvõime ja keelekasutuse järgi (Paales jt, 2015). Kuulmisvõime järgi jaotatakse kliendid kuuljateks, kellel on normaalne kuulmisvõime ning kurtideks või vaegkuuljateks, kellel esineb kuulmislangus (Paales jt, 2015). Keelekasutuse järgi jaotatakse kliendid suulise keele ja viipekeeletõlketeenuse valdajateks (Paales jt, 2015).

1.5 Viipekeeletõlgi tegevus

Viipekeeletõlgi kutsestandardi järgi viipekeeletõlk on tõlk, kelle üheks aktiivseks töökeeleks on viipekeel või rahvusvaheline viiplemine (SA Kutsekoda, 2023). Esimesed tasustatud viipekeeletõlgid tulid USA-s 1960. aastatel ning 1964. aastal loodi USA-s viipekeeletõlkide register (Mikkelson, 2014). 1980. aastal tehtud Ohio osariigi viipekeeletõlkide uuringus selgus, et vaid 62,5% küsitlusele vastanutest on läbinud mõne viipekeeletõlkidele mõeldud kursuse, aga 97,5% vastanutest on käinud mõnel tõlkimisega seotud töötoas ning 81,9% vastanutest kuulub viipekeeletõlkide registrisse (Cokely, 1981). Eestis sellist registrit pole, kuid on loodud Eesti Viipekeeletõlkide Kutseühing, mille liikmeteks saavad ainult need, kes omavad riiklikult tunnustatud viipekeeletõlgi kutset, mille annab välja SA Kutsekoda ning tõlgid jaotatud 5.-7.

kutsetaseme järgi (Eesti Viipekeeletõlkide Kutseühing). Eestis on praegu 24 viipekeeletõlki, kes omavad kutsetunnistust (SA Kutsekoda, i.a).

Enne Eesti taasiseseisvumist olid Eestis viipekeeletõlgid pigem kurtide abistajad, sest tõlkeprotsessis jagati kurdile vaid olukorra lõpptulemust mitte asjaajamise käiku ning see piiras kurtide iseseisvust (Paabo ja Paabo, 2011). Kurtide abistaja rolli küsimus on varem ka mujal maailmas olnud arutlusel ning Saudi Araabias on tänapäevani viipekeeletõlgid ka tuutorid, mitte lihtsalt objektiivsed tõlgid (Alzahrani, 2022). Taoline kurdi subjektiivne lähenemine tõlkimisele on tingitud asjaolust, et kurtide tõlgid on läbi aegade olnud tihti peale lähedased pereliikmed (Cokely, 1981).

1.6 Viipekeelne haridus

Viipekeeletõlgiga õppimine võib parandada kurtide ja vaegkuuljate elukvaliteeti enesehinnangu, rahulolu eluga ja kultuurilise identiteedi tugevdamise kaudu (Hintermair, 2008). Viipekeel on olnud Eesti koolides õppekeelena keelatud, sest kurte sooviti muuta võimalikult kuuljate sarnaseks, nähes kurtust puudena (Paabo, 2012). 1994. aastal võeti Tallinna Heleni Koolis kasutusele eesti viipekeel õppekeelena ning lõpetajatel oli võimalik õpinguid jätkata kõrgkoolis viipekeeletõlgi vahendusel (Paabo, 2012; Paabo jt, 2015). Tänapäeval on lisaks Heleni Koolile eesti viipekeelne õppekava ka Tallinna Pelgulinna Riigigümnaasiumis (PERG, i.a). Tartu Hiie Koolis on küll kuulmispuudega õpilaste klassid, kuid õppetöö ei toimu eesti viipekeeles ning haridus on kõnekeelne (Tartu Hiie Kool).

Rootsis on kurtidele ja vaegkuuljatele viipekeele tõlketeenuse rahastamine reguleeritud riiklikul tasandil ning Rootsi haridusseaduses on kirjas, et kurtidel ja vaegkuuljatel on õigus võrdsele ligipääsule haridusele (Holmström ja Schönström, 2017; Skollag, 2010). Eestis saavad samuti kõrgkoolide kuulmispuudega üliõpilased taotleda riigilt erivajadusega üliõpilase stipendiumit, näiteks on sügava või raske puude raskusastmele vastava kuulmisfunktsiooni kõrvalekaldega üliõpilasel 510 eurot kuus ning keskmise puude raskusastmele vastava kuulmisfunktsiooni kõrvalekaldega üliõpilasel 325 eurot kuus (Üliõpilaste riiklike stipendiumite liigid, suurused ning nende määramise üldtingimused ja kord § 7, 2024). Eesti keeleseisundi uuringus selgus, et kõrghariduses on eriti kehv viipekeele tõlketeenuse kättesaadavus (Lukk jt, 2017). Erinevalt Eestist ja muust maailmast on Gallaudeti Ülikool Ameerika Ühendriikides ainus kõrgharidusasutus maailmas, kus kogu õppetöö toimub viipekeeles (Gallaudet University, i.a).

2. VIIPEKEELE TÕLKETEENUSTE VÕIMALUSED EESTIS

Antud peatüki põhiohk on viipekeele tõlketeenuse olemuse kirjeldusel ja Eestis töötavate viipekeele tõlketeenusepakkujate tutvustusel, kirjeldades, kus ja milliseid tõlketeenuseid nad pakuvad. Teisena on kirjeldatud viipekeele tõlketeenuse korraldust. Viimasena on peatükis kirjeldatud tehnoloogia kasutamist viipekeele tõlketöös.

2.1 Viipekeele tõlketeenusepakkujad Eestis

Viipekeele tõlketeenust osutavad hetkeseisuga autorile teada oleva info kohaselt neli teenusepakkujat. Järgnevas alapeatükis on autor toonud välja hetkel eesti viipekeele tõlketeenust pakuvad teenusepakkujad.

Viipekeeletõlkide OÜ alustas oma tegevust 2009. aastal, pakkudes nii viipekeele tõlketeenust kui ka erinevaid koolitusi ja nõustamisi kurtide ja eesti viipekeelega seondult (Viipekeeletõlgid OÜ). Põhiliselt tegutseb ettevõtte Tallinnas ja Tartus, väljaspool neid lisatakse teenuste tellimusele juurde pool sõidule kulunud aega (Viipekeeletõlgid OÜ, i.a). Viipekeeletõlgid OÜ tõlgib järgnevaid keeli: eesti viipekeel, vene viipekeel, rahvusvaheline viipekeel, eesti keel, vene keel, inglise keel. Üheks tõlkekeeleks on alati viipekeel (Viipekeeletõlgid OÜ, i.a). Sünkroontõlke teenusena pakutakse olmetõlget; psühhiaatriatõlget; konverentsi-, koolituste, teatri- ja eetritõlget; konverentsitõlke paaristõlget; tõlkimine prokuratuuris; muud õigustõlget (nt politseis); kohtutõlget; õpingutõlget, tõlget koosolekul ja seminaridel ning õpingutõlke paaristõlget (Viipekeeletõlgid OÜ, i.a). Kirjutustõlget pakutakse järgnevas valdkonnades ja viisidel: olmetõlge, õpingutõlge, konverentsitõlge, õigustõlge ja suurürituste tõlge (Viipekeeletõlgid OÜ, i.a). Viipekeeletõlgid OÜ ostutab ka Sotsiaalkindlustusameti kaudu tasuta kaugtõlketeenust (Sotsiaalkindlustusamet, 2025).

MTÜ Tartu Viipekeeletõlgid alustasid viipekeele tõlketeenusepakkujana algselt Tartumaa Kurtide Ühingu tõlkekeskusena ning seda 1990ndate aastate algul (Tartu Viipekeeletõlgid, i.a). Ettevõtte pakub teenust nii Tartus kui ka väljaspool Tartut, aga siis lisandub teenusele ka sõidule pool kulunud ajast (Tartu Viipekeeletõlgid, i.a). Tartu Viipekeeletõlgid pakuvad suulist ja kirjalikku viipekeeletõlget ning kaugtõlketeenust (Tartu Viipekeeletõlgid, i.a). Suulise sünkroontõlkena pakub Tartu Viipekeeletõlgid olmetõlget; konverentsi-, koolituste-, teatri- ja eetritõlget; õigustõlget; prokuratuuri tõlget; psühhiaatriatõlget ja õpingutõlget (Tartu Viipekeeletõlgid, i.a). Enamus pakutavatest teenuseid pakutakse ka paaristõlkena.

Pärnumaa Kurtide Ühing on tegutsenud 1925. aastast, alustades oma tegevust Pärnu Kurttummade Selts Vaatana (Pärnumaa Kurtide Ühing, i.a). Tõlketeenuseid pakub ühingu all olev Pärnu viipekeele tõlkekeskus. Viipekeele tõlkekeskuse teenuseid pakutakse Pärnus ning väljaspool linna toimuvate tellimustele lisatakse sõidule kulunud aeg täies ulatuses (Pärnumaa Kurtide ühing, i.a). Teenustena pakutakse kirjalikku viipekeele tõlget ja sünkroontõlget (Pärnumaa Kurtide Ühing, i.a). Sünkroontõlkena pakutakse olmetõlget; juriidilist olmetõlget; prokuratuuri tõlget; kohtutõlget; õpingutõlget; konverentsi-, koolituse-, teatri-, ja eetritõlget ning tõlketeenust esinduses (Pärnumaa Kurtide Ühing, i.a). Lisaks pakutakse enamus tõlketeenuseid ka paaristõlkena (Pärnumaa Kurtide Ühing, i.a). Saaremaal pakub viipekeele tõlketeenust Saaremaa Puuetega Inimeste Koda (edaspidi SPIK). SPIK ühendab Saaremaa puuetega inimeste organisatsioone (SPIK, i.a). SPIK pakub Saaremaa vallas kohaliku omavalitsuse rahastatud viipekeele tõlketeenust (SPIK, i.a).

2.2 Viipekeele tõlketeenuse korraldus

Puuetega inimeste õiguste konventsioon (2012) kohustab riiki tagama, et kõigil inimestel oleks võrdne õigus otsida, saada ja jagada teavet oma valitud suhtlusviisi kaudu. Viipekeele tõlketeenusega on võimalus anda kurtidele teistega võrdsed võimalused sõna ja arvamusevabadusele ning ka juurdepääsu teabele. Seepärast on viipekeele tõlketeenus üks sotsiaalteenustest, mida korraldab riik ja kohalik omavalitsus (Hollman ja Paabo, 2015). Küll aga peab riigipoolse abi saamiseks selgitama kohalik omavalitsus abivajava isiku abivajaduse ja sellele vastava abi ulatuse (SHS § 15). Tallinn ja Tartu linn pakuvad kuulmispuudega inimestele viipekeele tõlketeenust tasuta 36 tundi kalendriaastas (Tallinna linn, i.a; Tartu linn, 2023). Tallinna linn pakub viipekeeles suhtlejatele lisaks viipekeele tõlketeenusele ka sotsiaalnõustamist viipekeeles ja viipekeeleõpikuid lastele ja vanematele (Tallinna linn, 2025). Omavalitsuse kaudu teenuse tellimine toimub juhtumipõhiselt või teenusepakujaga pikemaks perioodiks sõlmitud lepingu alusel (Sotsiaalkindlustusamet, 2020).

Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021-2027 raames korraldab sotsiaalministeerium kaugtõlketeenust (Sotsiaalkindlustusamet). Rakenduskava üheks eesmärgiks on pikaajalise hoolduse kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine ning selle programmi üks tegevustest on kuulmislangusega inimestele tagada igapäevaseks suhtluseks vajalikku viipekeele kaugtõlketeenust ja kirjutustõlketeenust (Sotsiaalministeerium, 2023). Teenus on mõeldud kuulmislangusega inimestele ning seda osutatakse esmaspäevast laupäevani mobiilirakenduse “Tõlketeenus” vahendusel (Sotsiaalkindlustusamet, 2024). Ühes kuus tehakse kaugtõlkeliinile

2024. aasta statistika järgi 652 kõnet ning üks inimene kasutab teenust keskmiselt 40 minutit kuus (Sotsiaalkindlustusamet, 2025).

Eesti Töötukassa, Sotsiaalkindlustusamet, Sotsiaalministeerium ja Tallinna linnavalitsus on loonud oma veebilehtedele viipekeelsed videod, kuid sellegi poolest on toodud välja, et erivajadusega inimestele otse suunatud kirjad on siiski keerulised. Selle probleemi leevendamiseks saab kasutada SPIKi ja Õiguste Büroo koostöös loodud õigusnõustamise teenust, mida osutatakse vajadusel ka eesti viipekeeles (Eesti Kuulmispuudega Laste Vanemate Liit; Eesti Puuetega Inimeste Koda, i.a). Suuremaid kättesaadavuse probleeme esineb aga tervishoius. Töö autor ei leidnud ühtegi viidet, et haiglas kui kriitilise tähtsusega keskkonnas oleks püsivalt viipekeeletõlkijaid või viipekeelseid suunavaid videoid. Seetõttu peab viipekeelt kõneleja omale ise tõlgi tellima, kuid ei pruugi seda töövälisel ajal saada. Ka häirekeskusega ühenduse saamiseks on kitsaskohti. Häirekeskusele on võimalik saata lühisõnum, aga selle jaoks peab tegema konto, mida peab iga aasta värskendama (Häirekeskus, i.a).

Lisas 1 on toodud välja eesti viipekeeles tõlketeenusepakkujate sünkroontõlke hinnavõrdlus. Andmed on kogutud 04. veebruaril 2025. Tabelist saab näha võrdlust eri tõlkevaldkondade hindu teenusepakkujate lõikes. Teenust pakutakse minimaalselt üheks tunniks ja edasi poole tunniste intervallidega. Andmed on võetud Viipekeeletõlkide OÜ, MTÜ Tartu Viipekeeletõlgid ja Pärnumaa Kurtide Ühingu kodulehtedelt. Üldiselt pakuvad eri teenusepakkujad teenust samade tõlkevaldkondade järgi. Viipekeeletõlkide OÜ (i.a) ja MTÜ Tartu Viipekeeletõlkide (i.a) hinnad on pigem sarnased ja erinevad ligikaudu euro või paari võrra. See-eest Pärnumaa Kurtide Ühingu (i.a) pakutavad hinnad võivad erineda teiste viipekeeles tõlketeenusepakkujate hindadega pea poole võrra. Saaremaa Puuetega Inimeste Kojast eesti viipekeeles tõlketeenust tellides on tunnihind igas tõlkevaldkonnas 35 eurot (Allas, personaalne kirjavahetus, veebruar 2025).

Viipekeeletõlkide OÜ (i.a) pakub kirjutustõlget järgnevates tõlkevaldkondades: olme-, õpingu-, konverentsi-, õigus- ja suurüritustetõlge, mille hinnad algavad 55,74 eurost kuni 155,74 euron. MTÜ Tartu Viipekeeletõlgid ei paku kirjutustõlget (Sass, personaalne kirjavahetus, veebruar 2024). Pärnumaa Kurtide Ühingu ei ole kirjutustõlke kohta informatsiooni.

Kirjaliku tõlke korral tuleb küsida Viipekeeletõlkide OÜ-lt hinnapakkumist, sest hind sõltub tõlgitava teksti keerukusest, tihedusest ja sellest, kas soovitakse ka tõlkega valmis videofaili (Saks, personaalne kirjavahetus, veebruar 2024). MTÜ Tartu Viipekeeletõlkide kirjutustõlke maksumus,

mille väikseim arvestuslik ühik on 1 lehekülj (1800 tähemärki koos tühikutega) on 139,34 eurot ning Pärnumaa Kurtide Ühingu on 122 eurot (MTÜ Tartu Viipekeeletõlgi, i.a, Pärnumaa Kurtide Ühing 2025).

Hinnavõrdlusest selgub, et Viipekeeletõlkide OÜ ja Tartu Viipekeeletõlkide MTÜ sünkroontõlke hinnad märgatavalt ei erine, aga Pärnumaa Kurtide Ühingu hinnad võivad teiste teenusepakkujatega erineda kuni 53.20 euro võrra. Saaremaal on eesti viipekeele tõlketeenuse hind küll kõige soodsam (35.00€), kuid valla pakutavat teenust saavad tõlke vajajad miinimummääras ehk 1-6 tundi kuus, mis on vähem kui reaalne vajadus (Allas, personaalne kirjavahetus, veebruar 2025).

2.3 Tehnoloogia kasutus viipekeele tõlketöös

Arenevas tehnoloogiamailmas on kasutusele tulnud masintõlkel põhinevad reaajas vestluslahendused. Näiteks pakub Microsoft üks-ühele ja grupivestlusi, kus transkribeeritakse suuline eesti keel kirjakeelde ja kirjalik eesti keel loetakse rakenduse abil ette (Microsoft, i.a). 2024. aastal loodi tehisintellektiga töötavad prillid, mis transkribeerivad suulise keele kirjakeelde 12 keeles sh nt inglise, hispaania ja saksa keeles, kuid eesti keel nende hulka ei kuulu (Xiao-i, 2024; Hearview.ai, i.a). Eelnevad lahendused ei asenda viipekeeletõlget, sest transkribeerimine muudab vaid kõne kirjakeeleks samas keeles, viipekeele tõlge aga nõuab keelte vahelist üleminekut eesti kõnest eesti viipekeelde, koos keele grammatika, kultuuri ja nüansside tundmisega (Sign Solutions, 2024). Lisaks ei ole erinevad tehnoloogilised vahendid alati kõige täpsemad ning viipekeeletõlkijale omaselt professionaalsed. Pädeva viipekeeletõlkija abi on võimalik saada kaugtõlketeenuse rakendusega, mil tõlkimine toimub videosilla kaudu (Sotsiaalkindlustusamet, 2025). Digilahendusena on olemas võimalusi, mis tõlgivad ka viipekeelt, kuid mis ei ole Eestisse teenusena jõudnud või ei võimalda tõlkimist just eesti viipekeelde. Näiteks, on loodud andmekinnas, mis kinda sees olevate sensorite abil tõlgib kinnaste kandja viipekeelt nutiseadmesse (Ahmed jt, 2018). Tehisintellekti põhjal on loodud *plugin* ehk pistikprogramm, mis tõlgib automaatselt internetis oleva video viipekeelde (Celik ja Avcioglu, 2024).

3. VIIPEKEELE TÖLKETEENUSE KÄTTESAADAVUSE MÕJUTEGURID

Käesolevas peatükis on ülevaade viipekeele tõlketeenuse kättesaadavust mõjutavatest teguritest Eestist, keskendudes erinevatele probleemkohtadele, mis piiravad teenuse efektiivset kasutamist. Peatükis käsitletakse viipekeele tõlketeenuse klientuuri eripärasid ning seejärel süvenetakse peamistesse takistustesse, milleks on Murd, Pärigma, Maaß, Kukke, Paalesi ja De Meulderi välja toodud tegurid: tõlkide vähesus (Murd, 2021), kõrge teenuse hind (Pärigma, 2018), teenuse kättesaadavus pärast tavapärasest tööaega (Maaß, 2024), tehnilised probleemid (Kukk, 2024), keeruline broneerimise protsess (Maaß, 2024), piiratud teadmised tõlketeenustest (Paales jt, 2015), geograafilised piirangud (Maaß, 2024), kiire reageerimise vajadus (Maaß, 2024), piisavate regulatsioonide või toetuste puudumine (De Meulder, 2016). Antud ülevaade illustreerib, kuidas need tegurid koosmõjus loovad olukorra, kus viipekeele tõlketeenus ei ole kurtide ja vaegkuuljate jaoks Eestis piisavalt ligipääsetav vaatamata seadusandlikele alustele, mis peaksid tagama teenuse kättesaadavuse kõigile, kes seda vajavad.

Tõlkide vähesus

Eestis on umbes 25 eesti viipekeeletõlki, mida on üle 100 vähem, kui võiks ehk tõlke võiks olla sõltuvalt kurtide arvust 10 % (Murd, 2021). ÜRO Puuetega Inimeste Õiguste Komitee on aruandes samuti toonud mure kohana välja Eestis vähese viipekeeletõlkide arvu (ÜRO, 2021). Kui Eestis on 1 tõlk iga 62,5 kurdi inimese kohta, siis Islandil on 5,2 ja Hollandis 3,8-12,8 kurdi kohta (Murd, 2021; Napier ja Haug, 2017). Kui Islandil on vähem kurte kui Eestis, oli Hollandis 2017. aasta seisuga kuni 10 000 kurdi (Murd, 2021; Napier ja Haug, 2017). 2020. aastal lõpetati Tartu Ülikoolis Eesti viipekeeletõlkide õpetamine ja vaatamata ÜRO soovitusel (2021) suurendada viipekeeletõlkide koolitamist ka ülikooli tasemel, ei ole seda tehtud (Saluorg, 2019). Võrdse kohtlemise võrgustik tegi 2023. aastal ettepaneku tollase koalitsioonileppesse avada uuesti viipekeeletõlkide kõrghariduse õppekava (Rünne ja Grossthal, 2023). Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise eelnõu programmi siiski ühtegi konkreetset meetet viipekeele kohta ei lisatud (Rahandusministeerium, 2024). Praegu saab õppida eesti viipekeelt peale põhi- ja/või keskhariiduse omandamist Tallinna Rahvaülikoolis ja THINK Koolituskeskuses (viipeeel.ee, 2024). Eesti viipekeeletõlgiks saamiseks ei piisa aga ainult viipekeele õppimisest ja tõlgiks õppimisest, lisaks on vaja kehtivat kutsetunnistust, mille saamiseks on vaja sooritada kutseksam ning anda viipekeeletõlgi vanne (Eesti Viipekeeletõlkide Kutseühing). Viipekeeletõlgi kutset tuleb vastavalt kutsetasemele teatud aastate tagant taastõendada nt tase 6 kutsetunnistus kehtib 4 aastat

ja tase 7 kutsetunnistus kehtib 8 aastat alates kutsekomisjoni otsuse tegemise kuupäevast (Eesti Viipekeeletõlkide Kutseühing, 2023).

Tehnilised probleemid

Sotsiaalkindlustusamet (2024) lõi uue rakenduse, kaugtõlketeenuse, kuid selleks on vaja nii tõlgil kui ka teenuse tellijal head internetiühendust, kaamerat ning oskust antud rakendust ja oma seadet kasutada. Pärigma (2018) on samuti toonud välja, et on loodud küll erinevaid tehnoloogilisi vahendeid (automaattõlge, videovahendusel tõlge), kuid need ei ole piisavad ja võivad esineda tõrked. Tänapäevases tehisintellektimaailmas on loodud mitmeid vahendeid kurtidele ja kuulmislangusega inimestele, kuid ka need on veel arenemises (Xiao-i, 2024).

Teenuse kättesaadavus pärast tavapärase tööaega, kiire reageerimise vajadus ja kõrge teenuse hind

Kohalik omavalitsus tagab kuulmispuude saanud isikutele viipekeele tõlketeenuse saamise (SHS § 15). Autor on toonud välja erinevate teenusepakkujate hinnad (vt Lisa 1). Kohalikul omavalitsuse tasandil võimaldab Tallinna ja Tartu linn tasuta viipekeele tõlketeenust isiku kohta 3 tundi kuus (Tallinn; Tartu, 2023). Küll aga on ülikoolis loengutele kuluv aeg kuus pikem ning osalemine loengutes ja seminarides võib sõltuda üliõpilase sissetulekust (Pärigma, 2018). Lisaks ei pruugi tõlketeenuse vajadus alati tulla tööaegadel ning teenust vajava inimese jaoks võib eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse mõjuteguriks osutada teenusepakkujate limiteeritud tööajad. Sotsiaalkindlustusamet pakub tasuta kuulmispuudega inimestele kaugtõlketeenust esmaspäeval, kolmapäeval ja reedel kella 09.00-18.00 ja laupäeviti 10.00-16.00 (Sotsiaalkindlustusamet, 2025). Eesti viipekeele tõlketeenusepakkujatel ei ole tööaegu märgitud, kuid nt Tartu Viipekeeletõlkide kodulehel on toodud välja, et ajavahemikul kell 22.00-07.00 lisandub teenuse hinnale 25 % lisatasu. Vaatamata kaugtõlketeenuse olemasolule on üldine viipekeele tava-tõlketeenuse kättesaadavus Eestis ebahühtlane ja ebapiisav (Habicht, 2021). Ameerika Ühendriikides on loodud ööpäevaringne video teel ameerika viipekeele tõlketeenus, mis on küll tasuline, aga pakub see-eest teenust 10 erinevas tõlkevaldkonnas meditsiini- kuni kohtutõlkeni (Certified languages international, i.a).

Piiratud teadmised tõlketeenustest ja keeruline broneerimise süsteem

Viipekeele tõlketeenusepakkujad on nii kurtidele kui ka kuuljatele erinevate otsingumootoritega kergesti leitavad. Teenuse tellimuse esitamist tuleks võimaldada erinevate kanalite kaudu ning nii eesti keeles kui ka eesti viipekeeles (Paales jt, 2015). Tartu Viipekeeletõlkide kodulehel on välja

toodud mitmeid erinevaid võimalusi tellimuse esitamiseks sh ka kohapeal tellimuse tegemise võimalusega. Viipekeeletõlkide OÜ kodulehel on võimalik tellida viipekeeletõlk kodulehe kaudu. Vajutades kodulehel “telli tõlk” tuleb ülesse paremasse nurka väikse heleda kirjaga tekst “Tellimuse menetlemise kord” ning alles seal näeb ka teisi tellimuse esitamise võimalusi sh kohapeal ja videosilla kaudu. Tõlke on võimalik tellida nii üle Eesti, kuid väljaspool Tartut ja Tallinna lisandub tõlketöö maksumusele pool edasi-tagasi sõidule kulunud ajast (Tartu Viipekeeletõlgid, i.a; Viipekeeletõlkide OÜ, i.a).

Eestis on loodud kurtidele ja eesti viipekeelt kõnelevatele inimestele mitmeid organisatsioone, liite, seltse ja ühinguid, mille kaudu jagatakse erinevat kurtidele olulist informatsiooni. Näiteks on jaganud Eesti Kurtide Liit sotsiaalmeedias Sotsiaalkindlustusameti poolt loodud teavitust kaugtõlketeenuse kohta ja infotunni toimumise kohta (Sotsiaalkindlustusamet, 2024). Seega jõuab kiirem informatsioon erinevate tõlketeenuste kohta kurtideni, kui nad jälgivad mõnda aktiivsemat kurtidele suunatud organisatsiooni. Seltside sotsiaalmeedia kanali kaudu jagatakse ka meelelahutuslikku informatsiooni näiteks, kui toimus lavastus, millel oli juba olemas viipekeele tõlge (Kanuti gildi SAAL, 2024). Postitus ilmus seltsi lehele, sest neid märgistati postitusse ning töö autor leidis veel sündmuseid, millel on eesti viipekeelne tõlge, aga mida polnud lehel kajastatud. Saades peamiselt teadmisi viipekeele tõlketeenuste kohta internetist peab silmas pidama, et selleks on vaja mõnda nutiseadet ja internetiühendust. Ühtlasi, saavad kuulmispuudega inimesed tasuta kasutada Sotsiaalkindlustusameti rakendust “Tõlketeenused”, mille kasutamiseks on vaja samuti internetiühendust ning lisaks ka hea kaamera ja audiosüsteemiga nutiseadet (Kukk, 2024). Erinevad tõlketeenused ning keskkonnad, kus nende kohta infot jagatakse, on olemas, aga selleks on vaja nutiseadme olemasolu.

Geograafilised piirangud

Viipekeele tõlketeenusepakkujad osutavad teenust eelistavalt oma linnades ning väljaspool keskust toimuvate tellimuste puhul arvestatakse tõlketöö maksumusele lisaks ka pool edasi-tagasi sõidule kulunud ajast (Tartu Viipekeeletõlgid, i.a). Seetõttu on viipekeeletõlketeenus maapiirkondades elavatele inimestele kallim kui linnapiirkondades. Lisaks kaugematesse kohtadesse sõitmisele kuluv lisaaeg piirab tõlgi kättesaadavust rohkematele teenuse tellijatele (Maaß, 2024). Asukohapõhine piirangu mõjutusi aitab leevendada Sotsiaalkindlustusameti loodud tasuta kaugtõlketeenus, mil tõlk ei pea ise kohapeale tulema vaid saab mobiilirakenduse kaudu teenust osutada (Sotsiaalkindlustusamet, 2025). Sarnane territoriaalne ebavõrdsus esineb ka Rootsis, kus vaatamata riiklikul tasandil tagatud viipekeele tõlketeenusele hariduses, on tõlke

keeruline saada maapiirkondadesse, sest rahastamise süsteem soosib pigem suuremaid koole ja linnapiirkondi, kus on suurem hulk kurte õpilasi (Holmström ja Schönström, 2017).

Piisavate regulatsioonide või toetuste puudumine

Ebapiisava viipekeele seadusandliku tunnustamise ja tugeva õigusraamistiku puudumine võib takistada viipekeelt kõnelevate inimeste tõhusat toetamist (De Meulder, 2016). Selleks, et viipekeele tõlketeenus oleks kvaliteetne ja kättesaadav, peab viipekeeletõlk saama õiglast tasu ning viipekeeletõlk saab ühes kalendrikuus tõlkida maksimaalselt 64-70 tundi (Hollmann, 2011). 2010. aastal oleks pidanud viipekeeletõlk saama ühe tõlgitud tunni eest vähemalt 11.31€ ning 2024. aasta keskmise brutopalgaga järgi peaks viipekeeletõlk saama 28,3€ ühe tõlgitud töötunni eest. See tähendab, et viimase 14 aasta jooksul peaks olema tõlgi töötasu kasvanud enam kui kahekordselt. Ojastu on kirjutanud, et riiklikult on kurtidele küll ette nähtud igaks semestriks erivajadusega üliõpilase stipendium, kuid see pole piisav, et osaleda kõigis ettenähtud loengutes ja seminarides (Pärgma, 2018). Sotsiaalhoolekande seaduses (§ 15) on toodud välja tõlketeenuse korraldamine, aga puudub eesti viipekeel kui mõiste ning seetõttu ei ole riigis ühtseid standardeid viipekeele tõlketeenuse osutamiseks ning teenuse kättesaadavus on ebaühtlane, piirkonniti erinev ja üldiselt mitterahuldav (EPIK, 2018).

4. PROBLEEMISEADE

Eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavus on oluline kurtide ja vaegkuuljate infole ligipääsu ja sotsiaalse võrduse tagamiseks. Eesti viipekeel on 2007. aastal tunnustatud keeleseaduse järgi ametlikult iseseisvaks keeleks, kuid siiski esineb endiselt mitmeid takistusi viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuses. Eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavus on oluline teema, sest selle teenuse puudulik kättesaadavus võib osa ühiskonnast isoleerida ning tekitada kriisiolukordades eluohtlike või igapäevaelus ebamugavaid situatsioone. Eestis on mitmeid viipekeele tõlketeenusepakkujaid, kuid siiski esineb probleeme, mille tõttu ei saa teenust vajavad inimesed sellele ligi. Peamiseks probleemiks on kvalifitseeritud viipekeeletõlkide vähesus ehk tõlke on ligikaudu 100 võrra vähem, kui vajadus eeldaks (Murd, 2021). Tõlkide vähesuse probleemi lahendamiseks on rakendatud erinevaid lahendusi nt kaugtõlketeenus, kuid ka see on piiratud, sest teenust osutatakse vaid kindlatel kellaaegadel (Sotsiaalministeerium, 2023). Aastal 2006 võeti Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Peaassamblee poolt vastu puuetega inimeste õiguste konventsioon, mille Eesti ratifitseeris 2012. aastal. Konventsiooni artikli 4 kohaselt on osalisriigid kohustatud tagama ja edendama kõigi puuetega inimeste kõigi inimõiguste ja põhivabaduste täielikku teostamist ilma mis tahes diskrimineerimiseta puude alusel, mis hõlmab endast ka viipekeele tõlketeenust.

Uurimistöö eesmärk on välja selgitada kurtide ja vaegkuuljate hinnangud viipekeele tõlketeenuse kättesaadavusele Eestis. Uurimistöö keskendub teenuse kasutajate subjektiivsele kogemusele, et mõista paremini nende vajadusi, ootusi ja probleeme seoses viipekeele tõlketeenuse kättesaadavusega. Uurimistulemusest soovib töö autor mõista, kuidas kurdid ja vaegkuuljad ise hindavad, millised on peamised takistused teenuse kasutamisel. Saadud tulemused võimaldavad tuvastada konkreetseid suuniseid viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse parandamiseks.

Uurimistöö eesmärgist tulenevalt on uurimistöö küsimused järgnevad:

1. Milline on Eesti kurtide ja vaegkuuljate kogemus viipekeele tõlketeenuse kasutamisel?
2. Millised tegurid mõjutavad kurtide ja vaegkuuljate hinnangul viipekeele tõlketeenuse kättesaadavust Eestis?

5. METOODIKA

Uurimuses on kasutatud kvantitatiivset uurimisviisi ja avatud vastuseid on analüüsitud kasutades kvalitatiivse sisuanalüüsi põhimõtteid. Uurimistöö eesmärgi saavutamiseks viis töö autor läbi kurtide ja vaegkuuljate seas veebiküsitluse. Autor ei valda ise eesti viipekeelt ning veebiküsitlus osutus kõige sobivamaks viisiks, jõudmaks piisavalt paljude sihtgruppi kuuluvate inimesteni.

5.1 Andmekogumismeetod

Uurimuse tegemiseks valis autor andmekogumismeetodiks ankeetküsitluse (vt Lisa 2). Küsitlus viidi läbi LimeSurvey keskkonnas. Küsitlus viidi läbi vahemikus 28. november 2024 kuni 14. jaanuar 2025. Uuring viidi läbi kinniste ja poolavatud vastusevariantidega ankeetküsitlusena veebis. Küsitluse esimene osa koosnes uuritavate isikuandmete kogumisest, et saada teada, kas elukoht või haridustase võivad olla üheks uuritavaks mõjuteguriks. Teine osa keskendus eesti viipekeele tõlketeenuse kasutuse kirjeldusele viimase 3 kuu jooksul ja küsitlusele vastajate tegelikku vajadust teenust kasutada. Teine osa koosnes ka mõnest lahtisest küsimusest, et saada teada, miks teatud arv tunde viipekeele tõlketeenust kasutatakse ning, miks vähem või rohkem tõlketeenust kasutatakse. Lahtiste küsimustega soovib autor saada ka teada, milline peaks olema kurtide arvates viipekeele tõlketeenus. Viimases küsimustiku blokis oli rõhk tõlketeenuse kättesaadavuse mõjutegurite välja selgitamisel.

5.2 Uurimuses osalejad

Uuringu sihtrühma moodustasid kurdid ja vaegkuuljad. Elektrooniline küsimustik saadeti erinevatele kurtide seltsidele, organisatsioonidele, koolidele ja ühingutele, et nad saadaksid küsitluse edasi ka teistele organisatsiooni liikmetele. Küsitluses osalemise kutse saadeti Eesti Kuride Liidule, Eesti Kurtide Noorte Organisatsioonile, Tallinna Pelgulinna Riigigümnaasiumile, Eesti Kurtide Spordiliitule ja kõikidele maakondlikele kurtide ja vaegkuuljate ühingutele. Kokku saatis töö autor küsitluse 33 e-posti aadressile, millest enamik olid organisatsioonid ning mõned üksikud kontaktid pärinesid varasemast suhtlusest. Eesti Kurtide Liidult tuli küsimustiku jagamise soovi peale tagasiside, et vastuseid tuleb tõenäoliselt vähe, sest paljud ei valda eesti keelt piisavalt hästi, et vastata ning paluti järgmisel korral pöörduda kurtide poole eesti viipekeeles ning anda võimalus vastata eesti viipekeeles (Papp, personaalne kirjavahetus, november, 2024).

Uuringus osales 32 vastajat, kellest 84% olid naised (Tabel 4). 75% vastanutest elab linnas ning 25% elab maa-asulas või külas. Suur osa vastanutest elab Harjumaal (n=10) ja Pärnumaal (n=7),

aga on ka esindajaid Tartumaalt (n=5), Pärnumaalt (n=3), Raplamaalt (n=3) ja Võrumaalt (n=3). Üks vastus tuli ka Järva-, Lääne-, Põlva-, ja Viljandimaalt. 31% uuringus osalejatest on omandanud keskhariduse ning 28% osalejatest kõrghariduse. Üks osaleja jättis haridustaseme küsimusele vastamata.

Tabel 4. Uuringus osalenud vastajad soo, elukohta, maakonna ja haridustaseme järgi

Tunnus	Alatunnus	Vastanute arv
Sugu	Naine	27
	Mees	5
Elukoht	Linnas	24
	Maa-asulas või külas	8
Haridustase	I haridustase	6
	II haridustase	16
	III haridustase	9
Kool	Tartu Hiie Kool	18
	Tallinna Heleni Kool	4
	Porkuni Kool	4
	Muu	6

Küsitluses oli 22 inimest vastanud kõikidele küsimustele ja 51 jätsid küsimustiku täitmise pooleni, kellest 21 vastasid ainult isiklike andmete osale ning 10 vastasid mõningal määral kogu küsitluse ulatuses. Ülejäänud osalejad võisid avada küsimustiku ja panna kinni ilma, et oleks ühtegi vastust märkinud, võimalusega, et nad täitsid küsimustiku hiljem.

5.3 Andmeanalüüsimeetod

Käesolevas uurimistöös on kasutatud andmete analüüsimiseks kvantitatiivset andmeanalüüsimeetodit. Kvantitatiivne analüüs aitab leida üldiseid mustreid vastajate hinnangutes ning kvalitatiivse sisuanalüüsi põhimõtete kasutamine aitab avada vastajate kogemuste sügavamaid aspekte ja tähendusi. Andmete analüüsimisel on keskendutud eelkõige uurimisküsimustele vastuste leidmisele, püüdes tuvastada kurtide ja vaegkuuljate kogemusi viipekeele tõlketeenuse kasutamisel ning peamisi tegureid, mis mõjutavad teenuse kättesaadavust. Kombineeritud analüüsimeetod võimaldab saada terviklikuma pildi uuritavast nähtusest ning

pakkuda sügavamat arusaama kurtide ja vaegkuuljate kogemustest viipekeeles tõlketeenuse kasutamisel Eestis.

Uuringu **analüüsi esimene alapeatükk** põhineb **32** küsitluses osaleja vastusele, mis olid piisaval määral kogu küsitluse ulatuses täidetud. **Analüüsi teine alapeatükk** põhineb **22** küsitluses osaleja vastusele, kes on piisaval määral vastanud eesti viipekeeles tõlketeenuse kättesaadavuse mõjutegurite teemalistele küsimustele.

Ankeetküsitluse andmeid on analüüsitud kirjeldava statistikaga kasutades SPSS-i programmi ja MS Excelit. Analüüsis tuuakse välja vastajate sagedused, moodid ja keskmised väärtused. Skaalal põhinevate küsimuste puhul arvutatakse keskmised skoorid. Seoseanalüüsiks kasutab töö autor risttabeleid, et leida seoseid viipekeeles tõlketeenuse kättesaadavuse mõjutegurite, tõlketeenuse kasutamise sageduste ja elukoha vahel. Kvantitatiivsete andmete tulemused on täiendatud avatud küsimuste vastustega. Näiteks kui kvantitatiivsed andmeid näitavad rahuolematust viipekeeletõlkesuhtes, siis avatud küsimuste vastused aitavad selgitada rahuolematuse täpsemaid põhjuseid ja konteksti.

6. ANALÜÜS

Käesolevas peatükis analüüsitakse küsitlusest saadud vastuseid kahes alapeatükis. Esimeses alapeatükis antakse ülevaade viimase kolme kuu jooksul eesti viipekeele tõlketeenuse kasutamisest ning tegelikust teenuse kasutamise vajadusest. Teises alapeatükis antakse ülevaade eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse mõjuteguritest. Tulemusi võrreldakse soo, vanuse, haridustaseme ja elukoha lõikes.

6.1 Eesti viipekeele tõlketeenuse kasutamine

Antud peatükis kirjeldatakse kurtide eesti viipekeele tõlketeenuse kasutamist viimase kolme kuu jooksul. Esmalt selgub, kui paljud uuringus osalejatest on eesti viipekeele tõlketeenust kolme kuu jooksul kasutanud ning kui tihedalt teenust kasutatakse. Järgmiselt selgub, mitu tundi on keskmiselt 3 kuu jooksul erinevates tõlkevaldkondades eesti viipekeelt kasutatud. Edasi kirjeldatakse tegelikku vajadust teenuse kasutamise sageduses ja tundide arvus erinevates tõlkevaldkondades. Samuti tuuakse välja uuringus osalejate hinnang eesti viipekeele tõlketeenuse vajaduse suurenemisele või vähenemisele. Peatüki lõpus on kirjeldatud uuringus osalejate eesti viipekeele tõlketeenuse kogemust ning vastajate kirjeldusi kvaliteetsele viipekeele tõlketeenusele.

6.1.1 Eesti viipekeele tõlketeenuse kasutamine praegu

Uuringust selgub, et viimase kolme kuu jooksul on tõlketeenust kasutanud 10 küsitluses osalejat 32 osalejast. 14 vastajat ei ole viimase kolme kuu jooksul kasutanud eesti viipekeele tõlketeenust ning 8 vastajat ei osanud sellele küsimusele vastata. Meeste ja naiste omavahelist võrdlust on keeruline teha, sest naisi oli vastajate hulgas kaks kolmandikku (Tabel 5). Vanuserühmade järgi on 61+ vanuste seas rohkem neid, kes ei ole tõlketeenust viimase kolme kuu jooksul kasutanud. 31-45 aastaste seas on võrdselt neid, kes ei ole kui ka neid kes on viimase kolme kuu jooksul viipekeele tõlketeenust kasutanud. Samuti on võrdselt teenust kasutanud inimesi ja mitte kasutanud inimesi 18-30 aastaste seas, aga neid on ka uuringus vähem. 46-60 aastaste seas on viimase kolme kuu jooksul 5 vastajat viipekeele tõlketeenust kasutanud ja 6 ei ole. Haridustaseme järgi on kõige rohkem viipekeele tõlketeenuse kasutajad II haridustasemes ehk keskharidusega ja kutsehariduse keskharidusebaasil omandatutel. Kõrghariduse omandanud inimestest on vaid üks vastaja viimase kolme kuu jooksul tõlketeenust kasutanud. Elukoha järgi on 8 linnas elavatest osalejatest teenust kasutanud ja 10 ei ole ning maa-asulas või külas elavatest osalejatest on viimase kolme kuu jooksul teenust kasutanud 2 vastajat ning 4 vastajat ei ole.

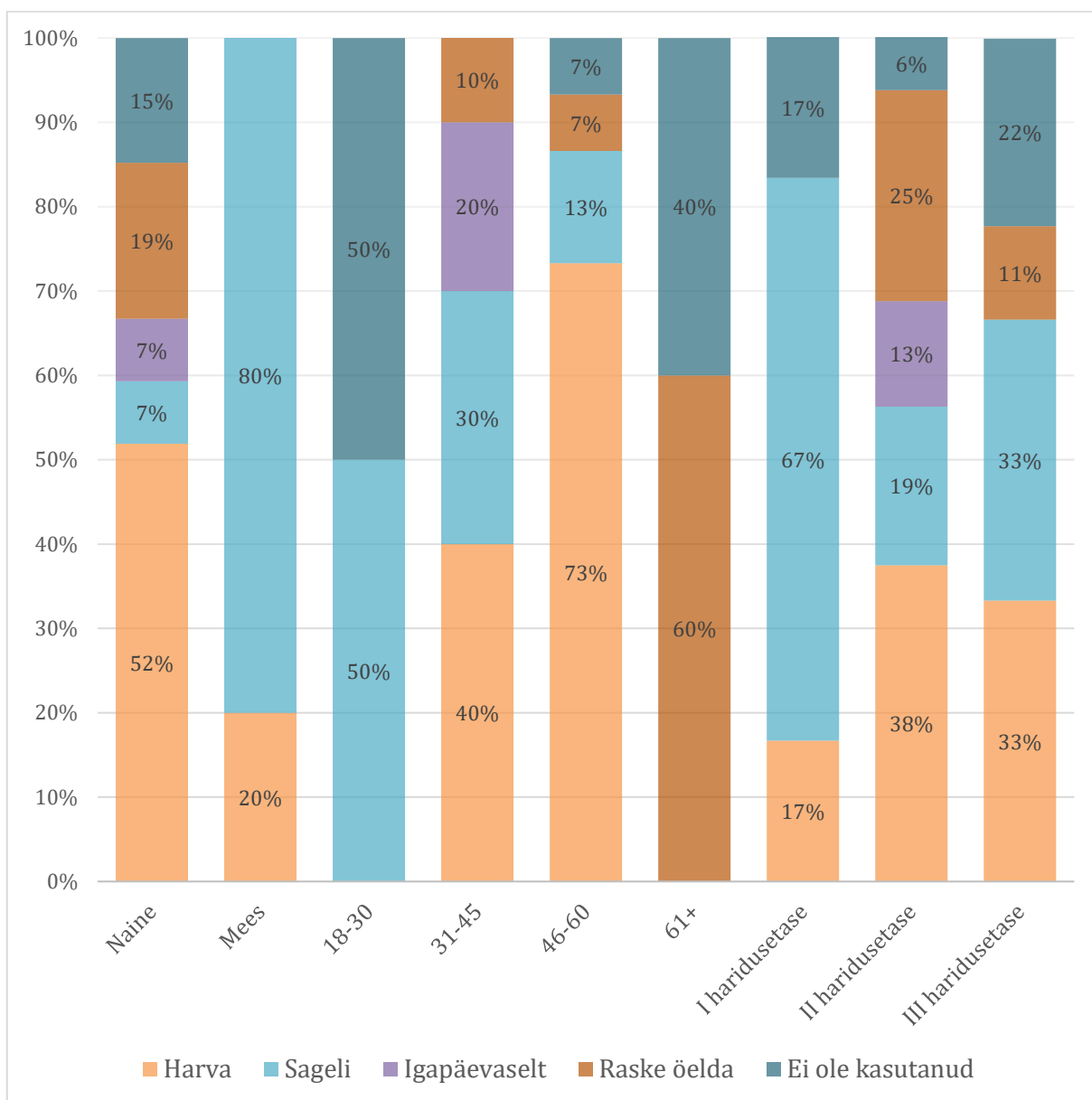
Tabel 5. Eesti viipekeele teenuse kasutamine viimase kolme kuu jooksul soo vanuse, haridustaseme ja elukoha järgi

Tunnus	Kategooria	Kas olete viimase 3 kuu jooksul kasutanud viipekeele tõlketeenust?			Kokku
		Jah, olen	Ei ole	Raske öelda/ ei mäleta	
Sugu	Naine	9	13	5	27
	Mees	1	1	3	5
Vanuserühm	18-30	1	1	0	2
	31-45	4	4	2	10
	46-60	5	6	4	15
	61+	0	3	2	5
	I haridustase	3	2	1	6
	II haridustase	5	8	3	16
	III haridustase	1	4	4	9
Elukoht	Linnas	8	10	6	24
	Maa-asulas või külas	2	4	2	8

Küsitlusele vastajatel on palutud põhjendada oma vastust juhul, kui ei ole kasutanud eesti viipekeele tõlketeenust kolme kuu jooksul. Kaks vastanutest on lisanud, et *on vaegkuuljad ning kasutavad kuuldeaparaati või implantaati*. Kaks osalejat eelistavad kirjutustõlki. Kaks vastas, et *pole vaja olnud* ning üks nendest lisas, et *on õppinud huultelt lugema ning saab ilma viipekeelela hakkama*. Üks vastas, et *ei ole viipekeelt õppinud*. Üks vastas, et see on *tasuline teenus ja ei ole seega teenust tellinud*. Üks vastanutest lisas, et teenust on raske saada ning jagas isiklikku kogemust. *“Oli juhtum, et vajasin kiiresti koolituses kirjutustõlki. Olevat väga pikk järjekord. Siis ei saanud ja pöördusin viipekeeletõlgi poole. Selline bürokraatiline olukord, pidin pöörduma maakonna KOV poole, nad eriti ei tahtnud toetada, sest viipekeele tunnitasu on väga kallis. Varem olen tellinud tõlki, aga maakonna KOV jätsid maksmata, Sellepärast loobusin teenust ja ei usalda KOV. Varem kasutasin kellegi nime alt.”*

Uuringust selgub, et eesti viipekeele tõlketeenuse kasutamise sagedus on vastajate hulgas varieeruv. Igapäevaselt kasutab tõlketeenust 2 uuringus osalejat. Keskmiselt kord või paar nädalas kasutab viipekeele tõlketeenust 4 osalejat ning keskmiselt kord või paar kuus kasutab 2 osalejat. Keskmiselt 3-4 korda aastas kasutab 7 vastajat ning kord või paar aastas kasutab tõlketeenust 5 osalejat. Harvem kui kord aastas kasutab 3 uuringus osalejat. 4 vastajat ei oska öelda ning 4 inimest

pole kunagi kasutanud. Üks inimene jättis küsimusele vastamata. Kõige rohkem kasutatakse tõlketeenust uuringus osalejate seas keskmiselt 3-4 korda aastas.

Joonis 1. Viipekeele tõlketeenuse kasutamise sagedus soo, vanuse, haridustaseme ja elukoha järgi

Võrreldes naistega on meeste seas rohkem neid, kes kasutavad viipekeele tõlketeenust sageli. (Joonis 1). Samas ei ole meeste seas ühtegi vastajat, kes kasutaks teenust igapäevaselt. Vanuserühma järgi kasutavad kõige sagedamini viipekeele tõlketeenust 31-45 aastased ehk 3 osalejat kasutavad sageli ning 2 igapäevaselt. Vanuserühmas 61+ ei ole ükski osaleja teenust kasutanud või ei osatud sellele küsimusele vastata. Haridustaseme järgi on kutsehariduse keskkhariduse baasil (n=1) ja keskkhariduse (n=1) omandanud osalejate seas ainukesena

igapäevaseid viipekeele tõlketeenuse kasutajaid. Sageli kasutab viipekeele tõlketeenust 3 keskharidusega vastajat ja 3 kõrgharidusega vastajat. Elukoha järgi kasutab tõlketeenust harva 11 linnas elavat ja 4 maa-asulas või külas elavat vastajat. Igapäevaselt kasutab viipekeele tõlketeenust protsentuaalselt rohkem maa-asulas või külas elavad vastajad (n=1).

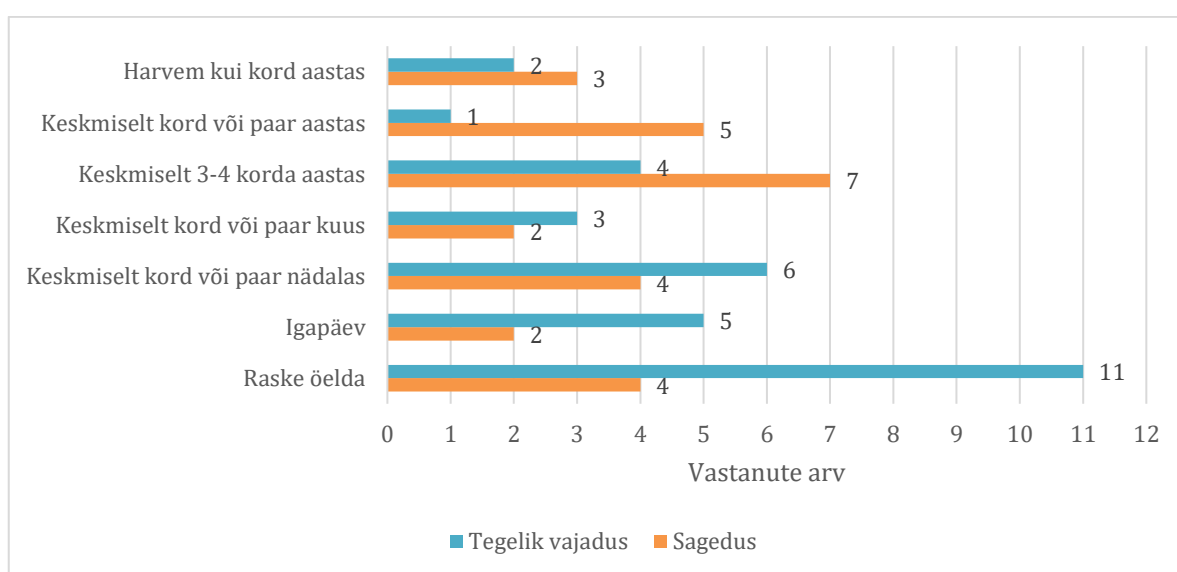
Järgmisena on antud ülevaade, kui mitu tundi kasutatakse erinevates tõlkevaldkondades eesti viipekeele tõlketeenust. Kõikide valdkondade peale kokku on viimase kolme kuu jooksul viipekeele tõlketeenust kasutatud keskmiselt 2 tundi. Erinevaid tõlkevaldkondi on kasutatud üsna võrdselt. Olmetõlget on kasutatud keskmiselt 2,5 tundi, tööga seotud tõlget on kasutatud keskmiselt 2,7 tundi, erinevate sündmuste tõlget on kasutatud keskmiselt 3,7 tundi ning kõige rohkem on kasutatud õpingutõlget ehk keskmiselt 4,3 tundi. Politsei- ja/või kohtutõlget on kasutanud üks inimene 2 tundi. Üks osaleja märkis, et on kasutanud eesti viipekeele tõlketeenust ka *kooli lastevanemate koosolekutel, laste arenguestlustel ning korteri ühistu koosolekul 1-2x aastas.*

Sõprade, tuttavate või pereliikmete abi suhtlemisel kuuljatega on kasutanud 15 uuringus osalejat. Keskmiselt on lähedaste abi kasutatud 3,3 tundi viimase kolme kuu jooksul. Üks osalejatest on kasutanud 3 kuu jooksul lähedaste inimeste abi suhtlemisel kuuljatega 60 tundi. Uuringus osalejad, kes kasutavad harvem kui kord kuus eesti viipekeele tõlketeenust (n=8), on kasutanud keskmiselt 3 tundi viimase kolme kuu jooksul sõprade, tuttavate või pereliikmete abi suhtlemisel kuuljatega. Paar korda nädalas kuni kord kuus viipekeele tõlketeenust kasutanud uuringus osalejad (n=4) on sõprade, tuttavate või pereliikmete abi kuuljatega suhtlemisel kasutanud keskmiselt 1,3 tundi. Igapäevaselt viipekeele tõlketeenust kasutavad vastajad (n=2) on keskmiselt 1,5 tundi tuttavate abi kasutanud.

Uuringu tulemusel selgub, et tõlkeviisina eelistatakse nii järeltõlget (n=6), sünkroontõlget (n=4) kui ka kirjutustõlget (n=5) ning ülejäänud ei ole küsimusele vastanud. Kirjalikku tõlget ei ole ükski uuringus osaleja valinud, aga üks lisan, et *tegelikult vajab kuulmispuudega inimene oma elu jooksul kõiki tõlkeviise.* Järeltõlget eelistatakse seetõttu, et *siis saab süveneda.* Sünkroontõlget eelistatakse selle *kiire informatsiooni edastamise tõttu.* Lisatud on ka, et *see on lihtsam ja kaasahaaravam.* Kirjutustõlget on valinud need osalejad, kes eelistavad lugeda. Üks vaegkuulja on lisanud, et tema *emakeel on eesti keel ning õppis viipekeelt hiljem* ning seetõttu eelistab kirjutustõlget.

6.1.2 Eesti viipekeelee tõlketeenuse tegelik vajadus

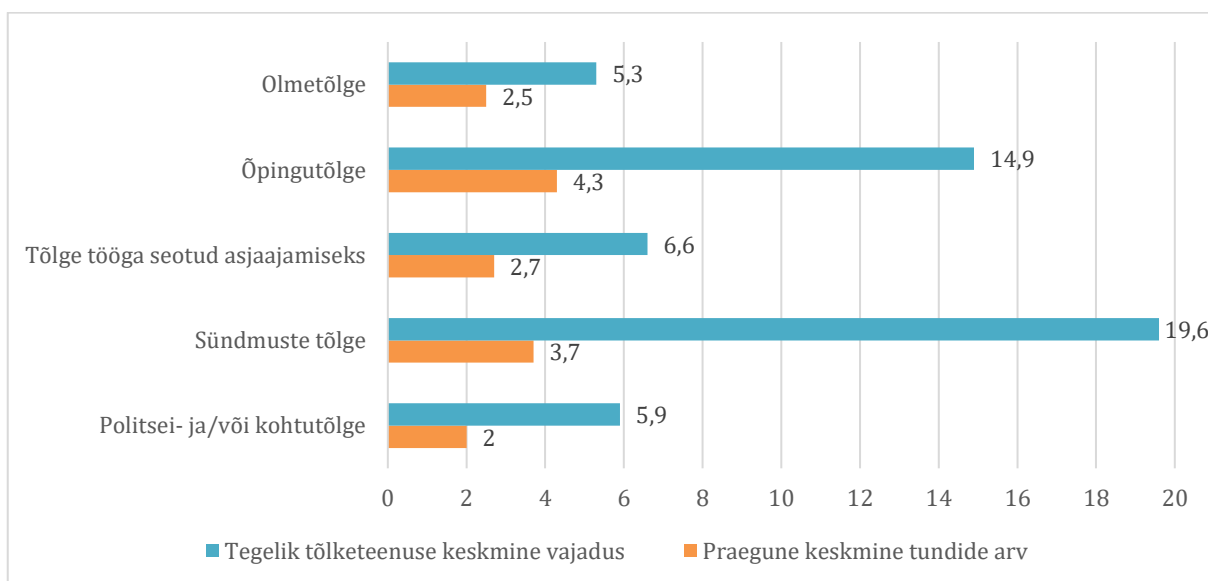
Uuringu tulemused näitavad, et paljud eesti viipekeelee tõlketeenuse kasutajad vajavad teenust tegelikkuses sagedamini, kui nad seda praegu kasutavad (Joonis 2). Osalejad, kes kasutavad teenust kord või paar korda aastas (n=5), vajaksid teenust vähemalt kord kuus või isegi kord või paar nädalas. Need, kes kasutavad teenust keskmiselt kord või paar kuus (n=2) vajaksid tõlketeenust kord või paar nädalas. Samas need, kes kasutavad teenust sagedamini ehk kord või paar nädalas (n=4) ja igapäevaselt (n=2), vajavad seda ka tegelikkuses sama tihedalt või isegi rohkem. Ainult üks vastaja leidis, et tema tegelik vajadus teenuse järele on väiksem kui senine kasutus.

Joonis 2. Eesti viipekeelee tõlketeenuse kasutamise sagedus võrreldes tegeliku vajadusega 3 kuu jooksul (n)

Eesti viipekeelee tõlketeenust vajatakse tundide lõikes kõikides tõlkevaldkondades rohkem kui kolme kuu jooksul on tegelikult kasutatud (Joonis 3). Küsitluses vastas küsimusele, *kui poleks piiranguid viipekeelee tõlketeenuse kasutamiseks, siis kui mitme tunni jagu Te 3 kuu jooksul igas järgnevas valdkonnas (olmetõlge, õpingutõlge, tõlge tööga seotud asjaajamiseks, sündmuste tõlge, politsei- ja kohtutõlge) tõlketeenust kasutaksite, 22 uuringus osalejat. Üldine muster näitab, et isegi kui mõnes tõlkevaldkonnas ei ole seni tõlketeenust kasutanud, tuntakse seal siiski vajadust tõlketeenuse järele. Kõige suuremad erinevused hetkel kasutatavate ja tegelikult vajatavate keskmiste tundide vahel esinevad õpingutõlkes ja sündmuste tõlkes. Õpingutõlge on peale politsei- ja kohtutõlget üks väikseima vastajate arvuga tõlkevaldkond ning keskmist tundide arvu tõstavad*

12 vastajat, kuid üksikud vastused tõstavad tegelikult vajava kasutusaja eriti kõrgele (8 tunnilt 100 tunnile ja 0 tunnilt 60 tunnile). Lisaks mainiti soovina vajadust tõlketeenuse järele ka välismaa.

Joonis 3. Uuringus osalejate keskmine eesti viipekeele tõlketeenuse kasutusaeg (tundides) võrreldes tegelikult vajava kasutusajaga erinevates tõlkevaldkondades viimase 3 kuu jooksul

6.1.3 Eesti viipekeele tõlketeenuse vajadus 5 aasta pärast

Hinnangu eesti viipekeele tõlketeenuse vajaduse muutusele viie aasta pärast andis 31 uuringus osalejat. Uuringus osalejatele oli ette antud skaala, kus nad pidid valima ühe vastusevariandi alljärgnevalt: *kindlasti suureneb, tõenäoliselt suureneb, tõenäoliselt väheneb, kindlasti väheneb või raske öelda*. Viie aasta pärast suureneb 18 osaleja hinnangul nende vajadus tõlketeenusele. Tõlketeenuse vajaduse suurenemist põhjendatakse vananemise ning sellega kaasneva süveneva kuulmislangusega. Üks uuringus osaleja on lisanud, *et töö juures rohkem koosolekuid ja nõupidamisi, seega vajadus tõlketeenuse järgi suureneb*. 11 osalejat on vastanud, et nende vajadus eesti viipekeele tõlketeenusele väheneb. Vähenemise põhjuseks on kaks vastajat toonud välja rahalised probleemid – *Riik kärbib; Pole raha tõlketeenuse jaoks; Samas vald ka ei toeta tõlketeenuse kasutamist; Pidime oma taskust kinni maksma*. Teine oluline teema vastustest puudutas tõlkide vähesust – *Pole uusi tõlkijaid juurde tulnud; Kuna Tartu Ülikoolis pandi viipekeeletõlgi eriala kinni; Viimasel ajal kui tellisin tõlketeenust, esimest korda elus, et pole saadaval (muidu olen kogu aeg tellinud tõlketeenust, kus oli alati saadaval)*. Üldine hinnang on, et 5 aasta pärast tõlketeenuse vajadus suureneb. Need, kes arvasid, et nende vajadus viie aasta pärast väheneb, ei põhjendanud seda oma vajaduse vähenemisega, vaid tõid esile välised mõjutegurid nagu *tõlkide vähesus ja rahastuse puudumine*.

6.1.4 Viipekeele tõlketeenuse kasutamise kogemus

Uuringus osalejad (n=31) kirjeldasid oma viimast eesti viipekeele tõlketeenuse kasutamise kogemust skaalal *jäin täiesti rahule* kuni *ei jäänud üldse rahule*. 1. Vastajatest 74% (n=23) jäid oma viimase tõlketeenuse kogemusega täiesti (n=16) või pigem (n=7) rahule. Pigem ei jäänud rahule ja üldse ei jäänud rahule vastajaid oli kumbagi 1 ning vastusevariandi raske öelda valis 7 vastajat. Vastajad said välja tuua, millega nad rahul ei olnud. Rahule ei ole jäänud konfidentsiaalsuse hoidmise ja usaldusväarsusega (n=2), teenuse reageerimiskiiruse ja vajadusel kättesaadavusega (n=2), kohale saabumise täpsuse ja kokkulepitud ajast kinnipidamisega (n=1) ning teenuse hinna ja kvaliteedi suhtega (n=1)

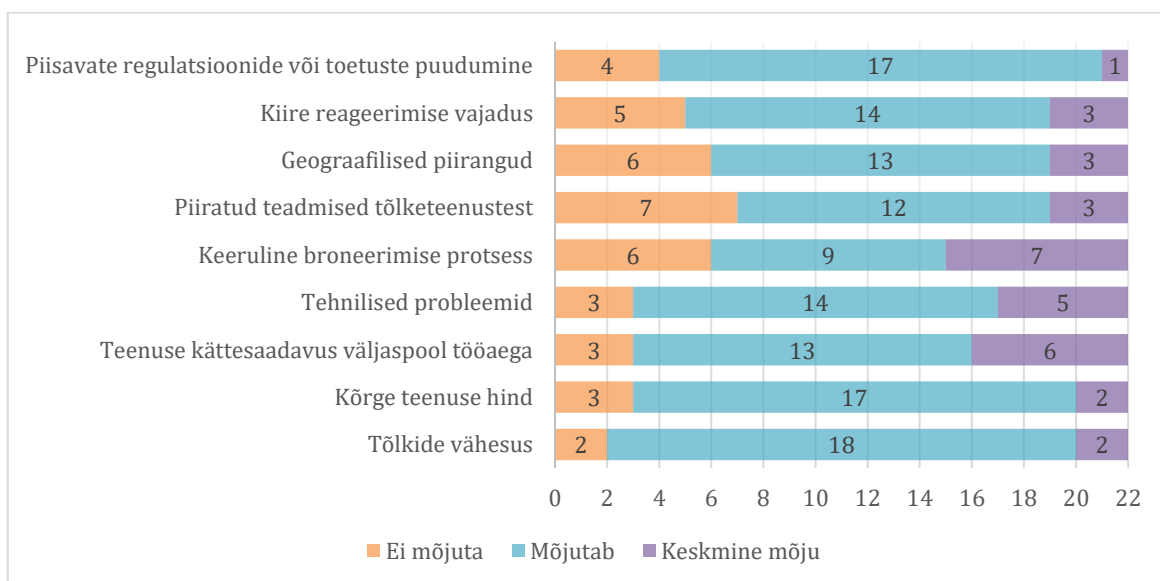
Uuringus osalejatel paluti nimetada kuni kolm olulisemat märksõna, mis iseloomustavad nende jaoks kvaliteetset viipekeele tõlketeenust. Kokku anti 57 märksõna ning uuringu autor liitis peaaegu samad (nt kättesaadav vs kättesaadavus) ning sarnased märksõnad kokku. Kõige sagedamini mainiti *tõlketeenuse kättesaadavust*, mida on toonud välja kuus osalejat. *Arusaadava, selge või lihtsana* on kirjeldanud kvaliteetset tõlketeenust kaks uuringus osalejat. Neli osalejat on välja toonud otseselt *viipekeele* või *sõnavara* ehk *väga hea väljendus*, *vabalt viipekeele*, *rikas viipevara* ja *lihtne sõnavara*. Märksõnad *lihtne tellida*, *sujuv* ja *tõrgeteta* töid välja kolm osalejat. Korduvad märksõnad (n=2) olid *ka konkreetne ja täpsus*, *aus* ja *võrdne*, *rahastus*, *kannatlikkus* ja *rahulik*, *professionaalsus*, *usaldus* ja *kiirus*. Üksikuid märksõnu oli 9 tükki – *ise pean oskama keelt*; *jäin vastusega võlgu*, *sest siiani sain lihtsamad hakkama*; *olemas*; *väärtus*; *pigem olen Pärnumaa Vaegkuuljate ühingu kaudu vaegviipekeele grupis ise tõlkinud*; *suhtlema viipekeele tõlkijaga*; *hea on kui veel lähedased oskavad viipekeelt*; *inimesest lähtuv tundide arv*; *tõlkimine kurdile mitte iseendale*.

Uuringus osalejad said välja tuua, millised tingimused peaksid olema täidetud, et viipekeele tõlketeenus oleks praegusest paremini kättesaadav. Viis vastajat üheteistkümnest töid välja tõlkide arvu. *Tuleks taasavada viipekeele tõlgi eriala ülikoolides, et tõlkide järelkasvu kasvatada*. Üks inimene soovis, et *tõlketeenus oleks riiklik teenus*. Kolm vastajat puudutasid tehnoloogiaga seotud teemasid. *Telefonis olgu tõlketeenuse äpp olemas*. *Tehnoloogia arendamine*. *Kurtide ja vaegkuuljate klubi Facebooki või Messengeri kaudu*. Kaks vastajat töid välja rahastuse, et oleks *parem rahastus ning vaegkuuljad peaksid saama tasuta viipekeele õpet*.

6.2 Eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse mõjutegurid

Antud peatükis on tehtud ülevaade eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse mõjuteguritest. Mõjutegurid on valitud uurimistöö kolmanda peatüki põhjal 9 erinevat ning vastajal oli võimalus lisada ka omapoolseid mõjutegureid. Autor analüüsib lisaks erinevaid mõjutegureid uuringus osalejate elukoha, kooli ja viipekeele tõlketeenuse kasutamise järgi. Eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse mõjutegurite peatükis on analüüs tehtud 22 vastaja põhjal, kes on tervenisti küsimustele vastanud. Kuna uuringu valim on väike, on statistiline usaldusväärsus madal ning tulemusi on tõlgendatud risttabelist tulnud vastuste jaotuvust ning ei ole arvatud seoste tugevust ja statistilist olulisust, sest need on kõikide tulemuste puhul nõrgad või pole statistiliselt olulised.

Küsitluses oli küsimus, *kuivõrd mõjutavad alltoodud tegurid teie hinnangul viipekeele tõlketeenuse kättesaadavust skaalal 1-5? (1 - ei mõjuta üldse, 5 - mõjutab väga)*. Joonise 4 selgemaks lugemiseks on liidetud 1 ja 2 kokku vastusevariantiks *ei mõjuta* ja 4 ja 5 on liidetud kokku variantiks *mõjutab*. Skaalal olev 3 ehk vastusevariant *mingil määral* on graafikul *keskmine mõju*.

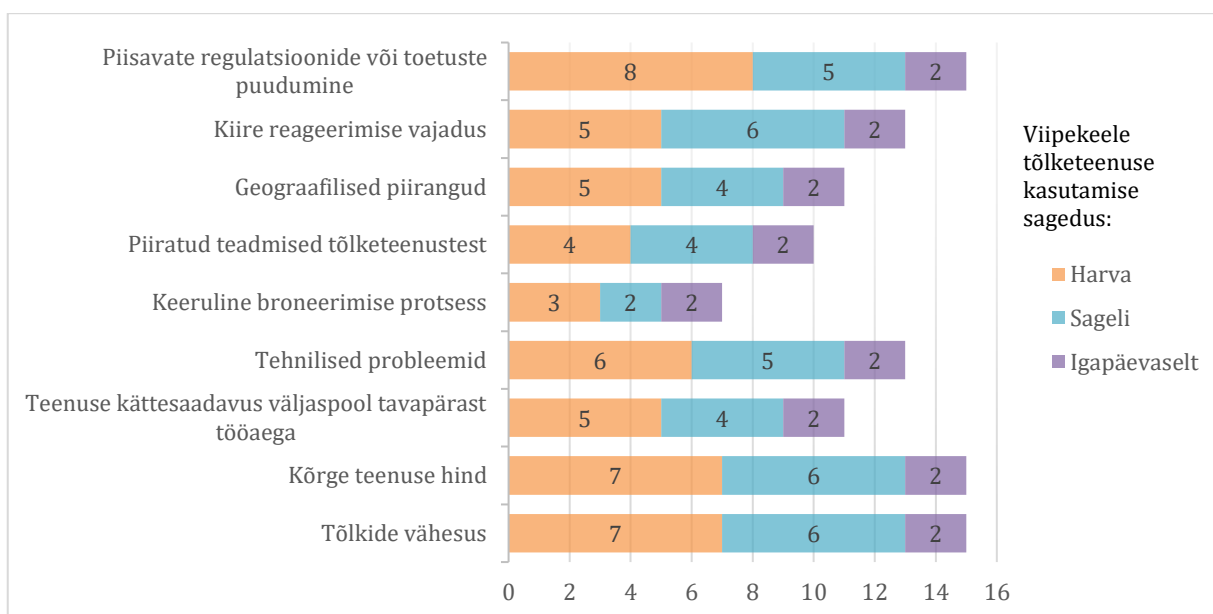
Joonis 4. Uuringus osalejate hinnang eesti viipekeele tõlketeenuse mõjuteguritele (n=22)

Üldiselt on valitud kõikidel mõjuteguritel, et see *mõjutab väga* või *mõjutab*. Vastajate hinnangul jäi *mõjutab* vastuste arv vahemikku 9-18, *ei mõjuta* vastuste arv vahemikku 2-7 ning *keskmine mõju* vastuste arv vahemikku 1-7 ehk kõik mõjutegurid pigem mõjutavad uuringus osalejaid kui ei mõjuta. Kõige suurem mõju on uuringus osalejate hinnangul tõlkide vähesusel (n=18). 17 vastajat mõjutab ka piisavate regulatsioonide või toetuste puudumine ning sama palju on vastatud

ka kõrge teenuse hinna kohta. Vähem mõju avaldavad piiratud teadmised tõlketeenustest (7 vastajat ei mõjuta ja 12 vastajat mõjutab) ning keeruline broneerimise protsess (6 vastajat ei mõjuta ja 9 vastajat mõjutab).

6.2.1 Eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse mõjutegurid viipekeele tõlketeenuse kasutamise järgi

Viimase 3 kuu jooksul on viipekeele tõlketeenust kasutanud 7 vastajat, 9 ei ole kasutanud ning 6 vastajat ei oska öelda või on raske öelda (n=22). Erinevad eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse mõjutegurid mõjutavad üsna võrdselt nii neid uuringus osalejaid, kes on kasutanud viipekeele tõlketeenust kui ka neid, kes ei ole. Samas on viipekeele tõlketeenust viimase kolme kuu jooksul mitte kasutanud vastajaid 4 võrra rohkem kui neid, kes on teenust kasutanud. Kõigi tegurite puhul on erinevus enamasti vaid ühe vastaja ulatuses või on tegurid valitud võrdselt nii teenust kasutanud kui ka mitte kasutanud vastajate poolt.

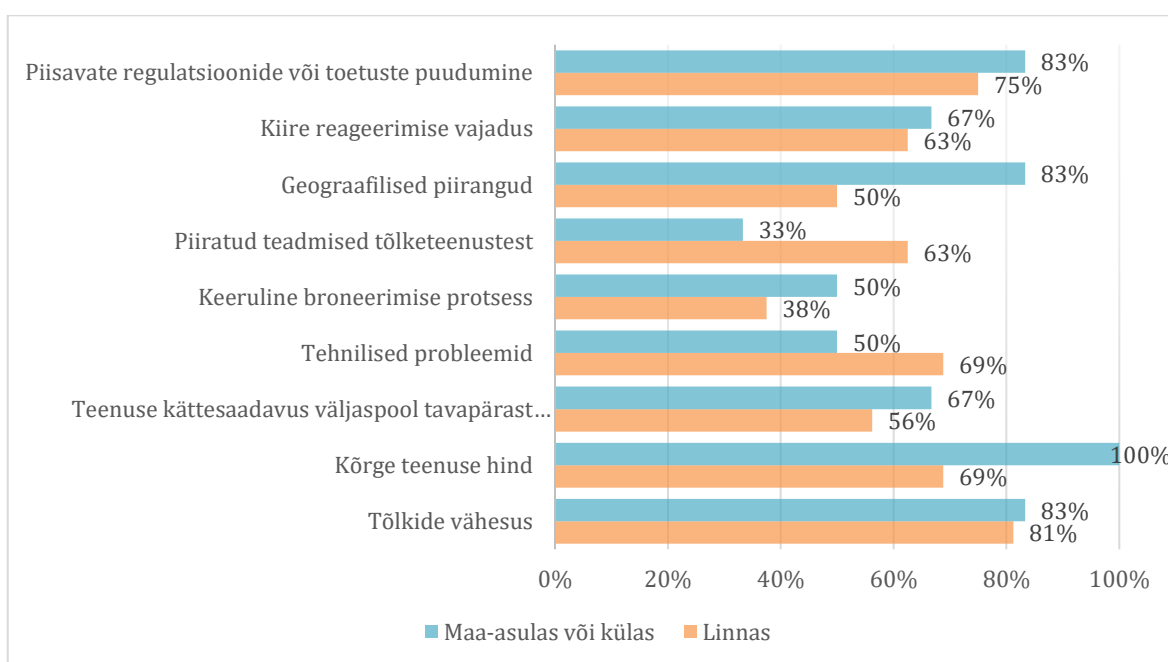
Joonis 6. Eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavust mõjutavad tegurid viipekeele tõlketeenuse kasutamise sageduse järgi, arvestades ainult vastuseid, kus mõju hinnati skaalal 4 või 5 (skaala: 1 – ei mõjuta üldse; 5 – mõjutab väga)

Viipekeele tõlketeenuse kasutamise sageduse järgi on samuti vajadus üsna võrdne nii harva, sageli kui ka igapäevaste kasutajate seas (Joonis 6). Tõlketeenust harva kasutavad vastajad tõid regulatsioonide ja toetuste puuduse sagedamini esile kui need, kes teenust sageli kasutavad (erinevus kolme vastaja võrra). Suurem vahe on piisavate regulatsioonide või toetuste puudumisel,

mil need, kes kasutavad tõlketeenust harva on kolm vastajat rohkem kui neid, kes kasutavad sageli. Igapäevased tõlketeenuse kasutajad (n=2) hindasid kõiki mõjutegureid viipekeele tõlketeenuse kättesaadavust mõjutavatena.

6.2.2 Eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse mõjutegurid elukoha järgi

Uuringus osalejatest elab 16 vastajat linnas ning maa-asulas või külas elab 6 vastajat. Tõlkide vähesus mõjutab eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavust 13 linnas elavat vastajat ning 5 maa-asulas või külas elavat vastajat. Joonisel 5 on visualiseeritud eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse mõjutegurite protsentuaalne jaotus linnas ja maa-asulas või külas elavate vastajate lõikes.

Joonis 5. Eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavust mõjutavate tegurite protsentuaalne jaotus linnas ja maa-asulates, arvestades ainult vastuseid, kus mõju hinnati skaalal 4 või 5 (skaala: 1 – ei mõjuta üldse; 5 – mõjutab väga)

Tõlkide vähesus mõjutab 13 linnas elavat uuringus osalejat ning 5 maa-asulas või külas elavat osalejat. Kõrge teenuse hind mõjutab kõiki maa-asulas või külas elavaid uuringus osalejaid ning linnas elavatest vastajatest mõjutab 11 vastajat ning 2 osalejat mõjutab keskmiselt. Teenuse kättesaadavus väljaspool tavapäras tööaega mõjutab 9 linnas elavat vastajat ning 4 maa-asulas või külas elavat vastajat. Tehnilised probleemid (näiteks internetiühendus, videokvaliteet, arvuti/nutitelefonu puudumine) mõjutab 11 linnas ning 3 maa-asulas või külas elavat vastajat.

Keeruline broneerimise protsess mõjutab 6 linnas elavat vastajat ning 6 linnas elavat vastajat on hinnanud selle mõju keskmiseks. Maa-asulas või külas elavatest vastajatest mõjutab keeruline broneerimise protsess 3 vastajat. Linnas elavaid vastajaid mõjutavad piiratud teadmised tõlketeenustest 10 vastajat ning 2 maa-asulas või külas elavat vastajat. Ainult üks maa-asulas või külas elav vastaja on vastanud, et teda geograafilised piirangud ei mõjuta. Geograafilised piirangud mõjutavad 8 linnas ja 5 maa-asulas või külas elavat vastajat. Kiire reageerimise vajadus mõjutab 10 linnas ning 4 maa-asulas või külas elavat vastajat. Piisavate regulatsioonide või toetuste puudumine tõlketeenuste tagamiseks mõjutab 12 linnas elavat vastajat ning 5 maa-asulas või külas elavat vastajat. Suuremad vahed linnas elavate ja maa-asulas või külas elavate vastajate vahel on uuringus osalejate piiratud teadmised tõlketeenustest ja võimalustest, mil linnas elavaid vastajaid mõjutab antud mõjutegur rohkem. Geograafilised piirangud mõjutavad oluliselt rohkem maal elavaid vastajaid.

7. ARUTELU

Bakalaureusetöö eesmärk oli selgitada välja kurtide ja vaegkuuljate hinnangud viipekeele tõlketeenuse kättesaadavusele Eestis. Arutelu tuuakse välja, kuidas uurimistulemused haakuvad varasemate teadmistega. Antud arutelupeatükk on jaotatud vastavalt uurimisküsimustele kaheks: eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavus Eestis kurtidele ja vaegkuuljatele ning eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse mõjutegurid.

7.1 Eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavus Eestis

Eestis on Statistikaameti andmetel umbes 1500 inimest, kes kasutavad suhtlemisel eesti viipekeelt (2023). Uuringu käigus selgus asjaolu, et need, kes kasutavad hetkel tihedamini (kord kuus kuni igapäev) tõlketeenust vajavad seda ka tihedamini ning need, kes kasutavad tõlketeenust harvemini (harvem kui kord aastas kuni 4 korda aastas) vajavad ka seda harvemini. Aastal 2020 oli SKA poolt pakutava viipekeeleteenuse saajate arv ligikaudu 2000-5000 ning teenust tarbitakse enim seetõttu, et kasutajad ei saa iseseisvalt suhelda ja e-teenuseid kasutada (Sotsiaalministeerium, 2022). Sotsiaalministeeriumi uuringus (2022) on toodud iseseisva suhtlemise ja e-teenuse kasutamise takistuse põhjuseks osati see, et puuduvad näiteks viidad ja piktogrammide, kuid samas on lisatud, et need võimalused vähendaksid teenuse mahtu vaid vähesel määral. Seega võib järeldada, et viipekeele tõlketeenuse kasutus peegeldab uuringus osalejate tegelikku vajadust ning teenust ei kasutata juhuslikult vaid vajaduspõhiselt.

Viipekeeletoolgi eriala õpikus on toodud välja, et kõige levinumad tõlkeviisid on järeltõlge ja sünkroontõlge (Leis, 2015). Uurimistöö uuringus osalejad eelistavad samuti järeltõlget, aga teisena eelistatakse hoopis enim kirjutustõlget. Kirjutustõlke suur nõudlus on märkimisväärne, arvestades selle piiratud kättesaadavust. Tõlketeenusepakkujate kirjelduses selgus, et Eestis pakub kirjutustõlget ainult Viipekeeletoolkide OÜ või ei ole selle tõlkeviisi kohta teenusepakkujatel avalikult informatsiooni. Viimase 10 aasta jooksul on eeldatavasti kirjutustõlketeenus arenenud, viipekeeletoolid saanud vastava väljaõppe ning teenuse rahastamine on paranenud ning ilmselt on see ka tõstnud inimeste teadmisi kirjutustõlke kohta. Siit võib järeldada, et kirjutustõlke teenuse vajadus võib Eestis olla suurem kui praegune pakkumine.

Antud töö analüüsis on eristatud tõlkevaldkondadena olme-, õpingu-, sündmuse-, töö- ja politsei- ja/või kohtutõlget. Küsitluses oli eesti viipekeele tõlketeenusepakkujate hinnakirja järgi toodud rohkem erinevaid tõlkevaldkondi välja, et saada ülevaade, millistes spetsiifilistes valdkondades

enim tõlketeenust kasutatakse. Regina Paabo (2015) on toonud välja, et alati ei ole võimalik kõiki valdkondi ühtemoodi piiritleda. Uuringu tulemused näitavad märkimisväärset erinevust vajaduse ja praegu kasutatavate tundide vahel, eriti sündmuste tõlke valdkonnas. Kõikides tõlkevaldkondades kasutatakse antud töö uuringu järgi keskmiselt vähemalt 2,8 tundi vähem tõlketeenust, kui tegelikult vaja oleks. Uuringu analüüsis oli toodud sündmuste tõlke alla tõlge konverentsidel, pidulikel vastuvõttudel, kultuurisündmustel, spordiüritustel, kirikus või usutalitusel, perekondlikel sündmustel ja eetritõlge. Seega võib sündmuste tõlke vahe tulla kategooriate rohkusest ning vahe võib olla juhuslik. Teine märkimisväärse lõhega valdkond on õpingutõlge, kus erinevus praeguse keskmise tundide arvu ja tegeliku vajaduse vahel on üks suurimaid. Pärigma (2018) on toonud samuti välja, et õpingute läbimine sõltub suuresti tudengi enda rahalistest ressurssidest ning riigi poolt pakutav stipendium ei võimalda tellida tõlki kõikidesse vajalikesse loengutesse. Küsitluse tulemused on koosõlas varasema teadmisega ning võib järeldada, et õpingutõlge ei ole piisaval määral kättesaadav, mis võib vähendada kurtide ja vaegkuuljate võimalust omanda kõrgharidust ning see läheb Puuetega inimeste õiguste seadusega vastuollu (2012).

Uuringud näitavad, et kurtidele on viipekeeletõlgid tihti nende lähedased pereliikmed ning selletõttu on tõlkeprotsess pigem subjektiivne ning tõlk on justkui abistaja (Cokely, 1981; Alzaharni, 2022). Lähedased inimesed ei pruugi olla ka professionaalsed viipekeeletõlgid ning seega võib tulla ka rohkem tõlkevigu ning seetõttu ei ole ikkagi tagatud võrdset ligipääsu infole (Slade ja Sergent, 2023). Meditsiinasutustes võib vigase tõlke tõttu oluline teave jõuda kummagi osapoolele valena või jääda üldse saamata. Keskmiselt kasutatakse lähedaste inimeste abi kuuljatega suhtlemiseks tund aega rohkem kui kasutatakse viipekeeletõlketeenust. Seega võib oletada, et viipekeeletõlketeenuse kättesaadavus ei vasta täielikult vajadustele ning see võib olla üheks põhjuseks, miks kurdid ja vaegkuuljad kasutavad suhtlemisel kuuljatega sageli oma lähedaste või tuttavate abi. Selle valiku põhjused vajaksid edasist uurimist, et mõista, miks eelistatakse Eestis endiselt nii sageli oma lähedaste või tuttavate abi kuuljatega suhtlemisel.

7.2 Eesti viipekeeletõlketeenuse kättesaadavuse mõjutegurid

Murd (2021) sõnul on Eestis ligikaudu 100 tõlki inimese kohta vähem kui hinnanguliselt võiks olla. Uuringu järgi mõjutab viipekeeletõlketeenuse kättesaadavust enim tõlkide vähesus, mida tõi välja kõige rohkem vastanuid. Tõlkide nappus mõjutab kõiki olenemata nende elukohast, nii linnas kui ka maa-asulas või külas elavad uuringus osalejad tõid selle välja peamise probleemina. Probleemi süvendab asjaolu, et 2020. aastal lõpetati Tartu Ülikoolis eesti viipekeeletõlkide

õpetamine (Saluorg, 2019). Kuigi 2023. aastal tegi võrdse kohtlemise võrgustik ettepaneku avada uuesti viipekeeletõlkide kõrghariduse õppekava, ei ole võrdse kohtlemise eelnõu programmi ühtegi viipekeeletõlkide arvu suurendamise meetet võetud (Rünne ja Grossthal, 2023, Rahandusministeerium, 2024). Praegu saam viipekeeletõlgiks kutseeksami alusel, mille jaoks peab õppima eraldi nii tõlgiks kui ka viipekeelt ning hiljem tuleb sooritada kutseksam ning anda viipekeeletõlgi vanne, mille tulemusel saab viipekeeletõlgi kutsetunnistuse (Eesti Viipekeeletõlkide Kutseühing). Viipekeeletõlgi õppekava sulgemise tulemusena ei lisandu uusi viipekeeletõlke ning rikutakse nii Puuetega inimeste õiguste konventsiooni tagada kõikidele võrdne ligipääs ühiskonna ellu kui ka Eesti Vabariigi põhiseadust (PS § 12), mil kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu.

Tõlkide nappuse ulatuse illustreerimiseks saab teha arvutuskäigu, mis näitab probleemi tõsidust. Võttes arvesse ühe viipekeeletõlgi maksimaalset võimalikku töökoormust ehk 70 tundi kalendrikuus ning arvestades, et kuulmispuudega inimesel on praeguse süsteemi järgi õigus saada 3 tundi kuus tasuta viipekeele tõlketeenust (jättes kõrvale asjaolu, et seda teenust saavad vaid Tallinna ja Tartu elanikud ning teenusel on piirangud tõlkevaldkondade osas) saab üks täiskohaga töötav viipekeeletõlk osutada teenust umbes 23 inimesele kuus (Hollmann, 2011; Tallinn; Tartu, 2023). Kutsetunnistusega viipekeeletõlke on hetkel Eestis vaid 24 (kutseregister.ee). Ideaalolukorras, jättes kõrvale, et kõik tõlgid ei tööta täiskohaga, sest on jõutud pensioniikka, oleks maksimaalne tõlkimise võimekus Eestis ligikaudu 560 inimest kuus. Eestis on aga ligikaudu 1500 inimest, kes kasutavad viipekeelt igapäevaselt ning 750 inimesel nendest on viipekeel nende emakeel (Statistikaamet, 2023). Arvutus näitab, et isegi kui kõik olemasolevad tõlgid töötaksid täiskoormusega, ei saaks suur osa viipekeelt kasutavatest inimeste isegi minimaalselt 3 tundi kuus tõlketeenust.

Tehniliste takistuste mõju analüüsimine on eriti aktuaalne tänapäevases digiühiskonnas, kus aina rohkem teenuseid viiakse veebikeskkonda. Viipekeeletõlkide vähesuse tõttu on loodud kaugtõlketeenus, mille kasutamiseks on vaja nutiseadet ning sellega seoses on vaja kahel osapoolel, tõlgil ja teenuse tellijal, head interneti ühendust ja kaamerat (Sotsiaalkindlustusamet, 2024). Uuringus osalejad on samuti toonud välja, et on vaja arendada tehnoloogilisi lahendusi ning luua tõlkerakendus. Kuna tegelikult on kaugtõlketeenuse (2025) ja *Microsofti* eestikeelne Reaalajas Vestluste (i.a) näol tõlkerakendused juba loodud, siis saab eeldada, et mingil määral pole tehtud piisavalt teavitustööd või ei ole antud teenus kurtidele ja vaegkuuljatele piisav.

Viipekeelee tõlketeenuse ajaline kättesaadavus on oluline mõjutegur, sest see määrab tegeliku teenuse ligipääsetavuse sihtrühmale. Tõlketeenuse pakkumine on üldiselt ajaliselt piiratud ning toimub peamiselt tööaegadel. Küll aga võib inimene vajada tõlketeenust igal ajal ning viipekeeletõlgi puudumisel on ka kurdi ligipääsetavus viipekeelee tõlketeenusele piiratud. Autor ei leidnud informatsiooni, et erakorralise meditsiini osakonnad pakuks viipekeeletõlget, seega võib kurt või vaegkuulja kriitilises olukorras jääda ilma vajaliku abita. De Meulder ja Haualand (2021) on samuti kirjutanud, et kurtide jaoks võrdub juurdepääs avalikele teenustele viipekeelee tõlketeenuse kättesaadavusega. Selline teenuse ajaline piiratus läheb vastuollu ka puuetega inimeste õiguste konventsiooniga, mil riigil on kohustus tagada kõigile inimestele vabadus otsida, saada ja edastada teavet teistega võrdsetel alustel.

Tõlketeenuse mahtu mõõtes on tegelik teenuse vajaduse keskmine tundide arv tunduvalt suurem, kui praegu tellitakse. Tallinna ja Tartu kohalikud omavalitsused pakuvad kuulmispuudega elanikele 3 tundi kuus tasuta viipekeelee tõlketeenust ning ka seda teatud tõlkevaldkondades ja olukordades (Tallinn; Tartu, 2023). Uuringu järgi võib järeldada, et isegi, kui inimene kasutaks iga kuu tasuta tõlketeenust, siis ka sellest jääks väheks. Samas tuleb arvestada, et valim oli väike ning tegelik tundide vajadus sihtgrupi sees võib olla erinev.

Viipekeelee tõlketeenuse kohta informatsiooni kättesaadavus on antud uuringus üks väiksema mõjuga tegur, eriti maa-asulas või külas elavaid vastajaid mõjutab antud tegur kõige vähem. Kurtidele ja vaegkuuljatele on loodud erinevad organisatsioonid, kust nad saavad vajalikku informatsiooni tõlketeenuste kohta. Lisaks on tõlketeenusepakkujad erinevate otsingumootoritega kergesti leitavad. Tõlketeenus on ka üks sotsiaalteenustest ning kohalik omavalitsus saab samuti teenusevajajat informeerida tõlketeenuse võimalustest (Sotsiaalkindlustusamet, 2020). Seega on kurtidel ja vaegkuuljatel mitu erinevat kanalit, mille kaudu saada teavet tõlketeenuse kättesaadavuse kohta. Siiski on uuringus osalejaid, kes on valinud antud teguri mõjutavaks. See vastuolu võib tulla sellest, et vastajad ei tea, et nad ei tea kõiki viipekeelee tõlketeenuse võimalusi või vastupidi, et arvatakse, et on veel võimalusi, millest nad teadlikud pole.

Geograafilised piirangud mõjutavad eelkõige maa-asulas või külas elavaid viipekeelee tõlketeenuse vajajaid. Antud tegur mõjutab suuresti ka neid uuringus osalejaid, kes ei ole kasutanud viimase kolme kuu jooksul viipekeelee tõlketeenust. Mistõttu võib eeldada, et see on üks olulisematest teguritest, mille tõttu jääb teenuse vajajal teenus tellimata. Teenusepakkujad asuvad suuremates

Eesti linnades ning pakuvad küll teenust ka väljaspool linna, kuid sellega kaasneb lisatasu ning muudab teenuse kohati kättesaamatuks või vähem eelistatavaks (Tartu Viipekeeletõlgid, i.a). Kaugtõlketeenuse osutamisel ei ole eristavat statistikat linnas ja maal elavate inimeste kohta.

Viipekeeletõlketeenuse kättesaadavust piirab oluliselt teenuse kõrge hind ning riikliku toe ja selgete regulatsioonide puudumine. Tõlketeenuse kvaliteedi tagamiseks peab tõlk saama õiglast tasu, kuid samal ajal seab piiratud rahastus ja seadusandlik raamistik takistusi nii teenuse pakkumisele kui ka selle kasutamisele (Hollmann, 2011; De Maulder, 2016). Tõlkevaldkondadest oli õpingutõlge üks suurima vahega tegeliku vajaduse ja praegu kasutatava keskmise tundide arvuga. Pärnma (2018) on toonud välja, et tudengite jaoks on küll loodud erivajadusega üliõpilase stipendium, aga sellest ei piisa, et osaleda kõikides vajalikes loengutes ja seminarides. Eelnevatest peatükkides korduvalt väljatoodud KOV-i pakutav tasuta viipekeeletõlketeenus ei ole samuti kurtidele ja vaegkuuljatele piisav ning ülejäänud tõlketeenuse vajaduse peab iga soovija ise tasuma.

KOKKUVÕTE

Uurimistöö eesmärk on välja selgitada kurtide ja vaegkuuljate hinnangud viipekeele tõlketeenuse kättesaadavusele Eestis.

Eesmärgist tulenevalt on uurimistöö küsimused järgnevad:

1. Milline on Eesti kurtide ja vaegkuuljate kogemus viipekeele tõlketeenuse kasutamisel?
2. Millised tegurid mõjutavad kurtide ja vaegkuuljate hinnangul viipekeele tõlketeenuse kättesaadavust Eestis?

Uurimistöö eesmärgi täitmiseks on töö esimeses osas antud ülevaade viipekeele tõlketeenuse võimalustest Eestis ning viipekeele tõlketeenuse kättesaadavust piiravatest mõjuteguritest. Lisaks on antud töö raames läbiviidud uuring viipekeele tõlketeenuse kättesaadavuse kohta. Uuringu jaoks koguti 32 kurdi ja vaegkuulja seast andmeid veebiküsitlusega. Kuigi valimi piiratud suuruse tõttu ei saa tulemusi täielikult üldistada kogu sihtgrupile, annavad need väärtusliku sisendi probleemide tuvastamiseks ja olukorra paremaks mõistmiseks.

Uuringu tulemused näitavad, et eesti viipekeele tõlketeenuse kättesaadavus on Eestis tunduvalt kesisem, kui on tegelik vajadus. Järeltõlge osutus uuringu järgi kõige eelistatumaks tõlkeviisiks. Samuti hinnatu kõrgelt kirjutustõlget, kuid selle pakkumine ei kata tegelikku vajadust. Õpingutõlge on valdkond, kus vahe soovitud ja realselt pakutava tundide arvu vahel on kõige suurem. Piisava tõlketeenuse vajaduse puudumist õppetöös kinnitab ka töö teoreetiline osa, kus selgub, et riiklikult kuulmispuudega üliõpilastele pakutav stipendium või kohaliku omavalitsuse pakutav kolm tundi kuus tasuta tõlketeenust ei ole piisav, et õppur saaks tõlget kogu vajalikku õppetöö ulatuses.

Uuringu tulemusel selgub, et tõlkide vähesus on kõige olulisem tegur viipekeele tõlketeenuse kättesaadavusel. Tõlkide vähesust kinnitab nii varasemad teadmised kui ka uuringul osalejate vastused, kus märgiti, et viipekeele tõlke ei ole piisavalt ning neid ei lisandu ka piisavalt juurde. Järgmised olulised mõjutegurid on kõrge teenuse hind ning piisavate regulatsioonide või toetuste puudumine. Eestis puudub ööpäevaringne viipekeele tõlketeenus, isegi olukordades, kus see võib olla eluliselt oluline, näiteks erakorralise meditsiini osakonnas. Häirekeskusega ühenduse saamiseks on küll võimalik saata lühisõnum, kuid see eeldab eelnevat registreerimist süsteemis. Lisaks ei ole viipekeele tõlketeenus Eestis võrdväärset kättesaadav ehk mõned kohalikud

omavalitsused pakuvad tasuta viipekeele tõlketeenust ja teised mitte. Viipekeele tõlketeenusepakkujad ei tegutse ühtlaselt üle Eesti ning keskustest väljaspool pakutakse teenust lisatasu eest.

Tulemustest lähtuvalt soovitab töö autor parandada viipekeele tõlketeenuse kättesaadavust mitmel viisil. Uuringu tulemuste põhjal saab järeldada, et kõige olulisem probleem on tõlkide vähesus ning riiklikul tasandil oleks vaja luua toetus, mis võimaldaks avada uuesti viipekeeletõlkide eriala kõrghariduse tasemel. Lisaks teha laiemat teavitustööd viipekeeletõlgiks saamise võimalustest. Arvestades uuringust selgunud suurt vajadust kirjutustõlke ja õpingutõlke järele, oleks kasulik koolitada rohkem kirjutustõlke. See ei lahenda küll probleemi ainult viipekeeles suhtlevate inimeste jaoks, aga leevendaks õpingutõlke ja kirjutustõlkide kättesaadavusega seotud puudujääke.

SUMMARY

Availability of Sign Language Interpretation Services in Estonia

This bachelor's thesis explores how deaf and hard-of-hearing individuals evaluate the accessibility of sign language interpreting services in Estonia.

The study is guided by two research questions:

1. What is the experience of deaf and hard-of-hearing people in using sign language interpreting services in Estonia?
2. What factors influence the accessibility of these services, according to deaf and hard-of-hearing individuals?

The theoretical part of the thesis provides an overview of the current availability of interpreting services and obstacles affecting accessibility. Empirical data was collected through an online survey of 32 deaf and hard-of-hearing respondents. While the limited sample size prevents full generalization to the entire target group, the results offer valuable insights into the availability and shortcomings of interpreting services.

The study reveals a significant gap between the demand for Estonian Sign Language interpreting services and their availability. Consecutive interpreting was identified as the preferred mode of interpretation. Written interpreting is also valued by respondents, but the demand for this service is not sufficiently met in Estonia. Educational interpreting is one of the areas with the biggest gap between actual need and the number of interpreting hours currently offered. Theoretical analysis confirms that current support measures, such as the state-funded stipend and three free monthly interpreting hours for students with hearing impairments, are insufficient to meet students' educational interpreting needs.

The study found that a shortage of interpreters is the main barrier to accessing sign language interpreting services in Estonia – a problem highlighted by both earlier research and survey responses. Other key issues include the high cost of the service and the lack of adequate regulations or support measures. Although all citizens are entitled to equal access to information under the *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, Estonia does not offer 24/7 sign language interpreting services even in critical situations (such as in the ER). It is technically possible to contact the emergency center via SMS, but this requires prior registration in the system. Moreover,

service availability varies by region, with some municipalities offering free interpreting and others none, while rural areas often face extra fees.

Based on the results, the author recommends addressing the interpreter shortage by reopening the sign language higher education program and raising awareness about the profession. Considering the high demand for written and educational interpreting revealed by the study, it would also be beneficial to train more written interpreters. While this does not solve the problem for people who communicate exclusively in sign language, it would still help alleviate the shortage of written and educational interpreting services.

KASUTATUD KIRJANDUS

Ahmed, M. A., Zaidan, B. B., Zaidan, A. A., Salih, M. M., ja Lakulu, M. M. B. (2018). A review on systems-based sensory gloves for sign language recognition state of the art between 2007 and 2017. *Sensors*, 18(7), 2208.

Alzahrani, A. A. (2022). Roles and responsibilities of sign language interpreters in Saudi deaf society. *Cogent Education*, 9(1), 2150004.

Athira, P. K., Sruthi, C. J., ja Lijjya, A. (2022). A signer independent sign language recognition with co-articulation elimination from live videos: an Indian scenario. *Journal of King Saud University-Computer and Information Sciences*, 34(3), 771-781.

Celik, O., ja Avcioglu, A. (2024). The Development of AI-Powered Automatic Video Sign Language Translation Systems. *Nafath*, 9(27).

Certified languages international kodulehekülg. (i.a). Kasutatud 20.05.2025, <https://certifiedlanguages.com/asl-video-interpreter-services/>

Cokely, D. (1981). Sign language interpreters: A demographic survey. *Sign Language Studies*, 32(1), 261-286.

De Meulder, M. (2016). The power of language policy: The legal recognition of sign languages and the aspirations of deaf communities.

De Meulder, M., ja Haualand, H. (2021). Sign language interpreting services: A quick fix for inclusion?. *Translation and Interpreting Studies*, 16(1), 19-40.

De Meulder, M., ja Haualand, H. (2021). Sign language interpreting services: A quick fix for inclusion?. *Translation and Interpreting Studies*, 16(1), 19-40.

Eesti Keele Instituut. (2016). Kasutatud 04.12.2024, <https://sonaveeb.ee>

Eesti Kurtide Liidu kodulehekülg. <http://www.ead.ee/>

Eesti Puuetega Inimeste Koda. (2018). *Puuetega inimeste eluolu Eestis. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni täitmise variraport*. Kasutatud 02.04.2025, https://www.epikoda.ee/wp-content/uploads/2018/03/EPIK_variraport_webi.pdf

Eesti Vabariigi põhiseadus. (15.05.2015). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 25.05.2025, <https://www.riigiteataja.ee/akt/115052015002>

Eesti viipekeele sõnastik. (i.a). Kasutatud 02.04.2025, <https://arhiiv.eki.ee/dict/viipekeel>

Eesti Viipekeeletõlkide Ühing. (2023). *Eesti Viipekeeletõlkide Kutseühingu KUTSE ANDMISE KORD viipekeeletõlgi kutsetele*. Kasutatud 02.04.2025, <https://evkty.ee/wp-content/uploads/2024/01/Kutse-andmise-kord.pdf>

Eestis kõneldakse 243 emakeelt. (2023). *Statistikaamet*. 13. märts. Kasutatud 19.01.2024, <https://www.stat.ee/et/uudised/eestis-koneldakse-243-emakeelt>

Fenlon, J ja Wilkinson, E. (2015). Sign languages in the world. A.C. Schembri ja C. Lucas. (toim). *Sociolinguistics and Deaf Communities* (lk 5-23). United Kingdom: Cambridge University Press.

Gallaudeti Ülikooli kodulehekül. (i.a). Kasutatud 15.05.2025, <https://gallaudet.edu/about/>

Hearview kodulehekül. Kasutatud 04.12.2024, <https://www.hearview.ai>

Hintermair, M. (2008). Self-esteem and Satisfaction With Life of Deaf and Hard-of-Hearing People—A Resource-Oriented Approach to Identity Work. *The Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 13(2), 278–300.

Hollman, L. (2011). Viipekeele tõlketeenuse süsteemi ja tõlketeenuse ning tõlgitöö koostisosad. Paabo, R., ja Paabo, H. (Toim.) Kurtide tõlgist viipekeeletõlgiks (lk 44-51) Tartu: Tamrest OÜ

Hollman, L. ja Paabo, H. (2015). VIII Viipekeele tõlketeenuse. Paabo, R (toim). *Viipekeeletõlgi erialaõpik*. (lk 251-196). Tartu: Tartu Ülikool.

Hollman, L., Loit, R., Paabo, R., Paaes, L. ja Paabo, H. (2015). Tõlkevaldkonnad. Paabo, R (toim). *Viipekeeletõlgi erialaõpik*. (lk 153-194). Tartu: Tartu Ülikool.

Holmström, I., & Schönström, K. (2017). Resources for deaf and hard-of-hearing students in mainstream schools in Sweden. A survey. *Deafness & Education International*, 19(1), 29–39.

Human Rights. (2021). *Inimõigused Eestis 2022. Puuetega inimeste olukord*. Kasutatud 01.04.2025, <https://humanrights.ee/materjalid/inimoigused-eestis-2022/puuetega-inimeste-olukord/>

Kanuti Gildi SAAL. [@KanutiGildiSAAL]. (2024, 26. detsember). 28. ja 29. detsember näeb Kanuti Gildi SAALis Sveta Grigorjeva lavastust "SÜTITAJAD"! S. Grigorjeva: "Pärast igat SÜTITAJATE etenduse setti sai osta ka meie merchi [Facebooki postitus]. Facebook. <https://www.facebook.com/KanutiGildiSAAL/posts/pfbid0H7UxejDRnZtt2uD2Hd5F3kkYPbSXL1hFj1TEhyByeZhxbQSyR9ER5wg3PrAqVxjYl>

Kieliasiantuntijat kodulehekül. (i.a). Kasutatud 20.05.2025, <https://kieliasiantuntijat.fi/en/working-in-finland/education/#:~:text=Sign%20language%20interpreters%20are%20trained,The%20qualification%20takes%20four%20years>

Kriivan, P. (Saatejuht). (2015, 15. märts). Keelesaade. Viipekeel. [Raadiosaade]. Eesti Rahvusringhääling: Vikerraadio. Kasutatud 01.11.2023, <https://vikerraadio.err.ee/792857/keesaade-viipekeel>

L. Jones, "Communication via the skin: The challenge of tactile displays," in *Advanced Decision Architectures for the Warfighter: Foundation and Technology*, P. McDermott and L. Allender, Eds., Adelphi, MD, USA: Army Research Lab, 2009, pp. 143–160.

Leis, Ü. (2015). IV Tõlkeprotsess ja tõlketehnika. Paabo, R (toim). *Viipekeeleolgi erialaõpik*. (lk 93-152). Tartu: Tartu Ülikool.

Lucas, C., ja Bayley, R. (2011). Variation in sign languages: Recent research on ASL and beyond. *Language and Linguistics Compass*, 5(9), 677-690.

Lukk, M., Koreinik, K., Kaldur, K., Vihman, V.-A., Villenthal, A., Kivistik, K., Jaigma, M., Pertšjonok, A. (2017). *Eesti keeleteisund*. Tartu: Tartu ülikool ja Balti Uuringute Instituut (IBS)

Maaß, L.M. (2024). Managing the shortage: A quantitative-qualitative study on the scale and effects of the severe lack in sign language interpreting resource in the German market. *VAKKI Publications* 16, 108–122.

Microsoft. Reaalajas vestlused. Kasutatud 22.01.2024, <https://www.microsoft.com/et-ee/translator/education/live-conversations/>

Mikkelson, H. M. (2014). Evolution of public service interpreter training in the US. *FITISPos International Journal*, 1, 9-22.

- Murd, G. (2021, 2. veebruar). Kuidas läheb eesti viipekeelel? Kasutatud 10.12.2024. <https://www.tlu.ee/hti/meediavarav/blogid/kuidas-laheb-eesti-viipekeelel>
- Nilsson, A. L., ja Schönström, K. (2014). Swedish sign language as a second language: Historical and contemporary perspectives. In Teaching and learning signed languages: International perspectives and practices (pp. 11-34). London: Palgrave Macmillan UK.
- Paabo, H., ja Paabo, R. (Toim.). (2011). Kurtide tõlgist viipekeeleolõgiks. Eesti Viipekeele Tõlkide Ühing.
- Paabo, R. (2010). *Viibelda on mõnus: Käsiraamat eesti viipekeele õppimiseks*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Paabo, R. (2011). Viipekeeleolõgi elukutse väljakujunemisprotsess ja areng Eestis. Paabo, R., ja Paabo, H. (Toim.) Kurtide tõlgist viipekeeleolõgiks (lk 16-25) Tartu: Tamrest OÜ
- Paabo, R. (2012). Eesti viipekeel ja selle loome. *Emakeele Selts*. Kasutatud 10.10.2024, https://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2012_2/OK_2012-2_04.pdf
- Paabo, R., Hollmann, L., Loit, R. ja Lepik, I. (2015). II Viipekeeleolõgi elukutse. Paabo, R. (toim), *Viipekeeleolõgi erialaõpik*. (lk 35-78). Tartu: Tartu Ülikool.
- Paales, L. (2008). Kurtide kogukond, viipekeel ja pärimus visuaalsusele toetuvates tehnoloogilistes keskkondades. *Mäetagused*, 38, 55-74. doi:10.7592/MT2008.38.paales
- Paales, L. (2016). *Kurtide rahvariühm : kehastus, kultuur ja nimed*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Paales, L., Paabo, H. ja Reilson, M. (2015). VI Viipekeeleolõgi klientuur. Paabo, R (toim), *Viipekeeleolõgi erialaõpik*. (lk 195-232). Tartu: Tartu Ülikool.
- Puuetega inimeste õiguste konventsioon ja fakultatiivprotokoll. (04.04.2012). Riigi Teataja II. Kasutatud 15.01.2024, <https://www.riigiteataja.ee/akt/204042012006>
- Puuetega inimeste õiguste konventsiooni ratifitseerimise seadus. (04.04.2012). *Riigi Teataja II*. Kasutatud 19.05.2025, <https://www.riigiteataja.ee/akt/204042012005>
- Pärgma, J. (2018). Viipekeelsed tudengid: tehnoloogilised vahendid ei asenda viipekeeleolõlke. *Eesti Rahvusringhääling*, 11. detsember. Kasutatud 01.11.2023,

<https://www.err.ee/883902/viipekeelsed-tudengid-tehnoloogilised-vahendid-ei-asenda-viipekeeletolke>

Rahandusministeerium. (2024). *Keeleprogramm 2025–2028*. Kasutatud 02.04.2025, <https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2024-10/Keeleprogramm%202025-2028.pdf>

Rahandusministeerium. (2024). *Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm 2025–2028*. Kasutatud 02.04.2025, <https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2024-10/Soolise%20võrdsuse%20ja%20võrdse%20kohtlemise%20programm%202025-2028.pdf>

Rastgoo, R., Kiani, K., ja Escalera, S. (2021). Sign language recognition: A deep survey. *Expert Systems with Applications*, 164, 113794.

Rünne, E. ja Grossthal, K. (2023, 13. märts). *Võrdse kohtlemise võrgustiku ettepanekud koalitsioonileppesse*. Inimõiguste Keskus. Kasutatud 02.04.2025, <https://humanrights.ee/2023/03/vordse-kohtlemise-vorgustiku-ettepanekud-koalitsioonileppesse/>

SA Kutsekoda kodulehekülg. (i.a). Kasutatud 04.05.2025, www.kutseregister.ee

SA Kutsekoda. (2023). Viipekeeletõlgi kutsestandardis kasutatud terminite süsteem. Kasutatud 19.01.2024, <https://www.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2023/04/Lisa-1-KSs-kasutatud-terminite-susteem.docx>

Saluorg, A. (2019). Tartu Ülikool lõpetab viipekeele tõlkidele rakenduskõrghariduse andmise. *Novaator*, 23. jaanuar. Kasutatud 01.04.2025, <https://novaator.err.ee/902950/tartu-ulikool-lopeta-viipekeele-tolkidele-rakenduskorghariduse-andmise>

Schick, B., Williams, K., ja Kupermintz, H. (2006). Look who's being left behind: Educational interpreters and access to education for deaf and hard-of-hearing students. *Journal of deaf studies and deaf education*, 11(1), 3-20.

Sign Solution. (2024). *What's the difference between translation and transcription?* Kasutatud 23.05.2025, <https://www.signsolutions.uk.com/whats-the-difference-between-translation-and-transcription/>

Skollag. (2010). SFS 2010:800. *Utbildningsdepartementet*. Kasutatud 19.05.2025, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/#top

Slade, S., & Sergent, S. R. (2018). Language barrier.

Sotsiaalhoolekande seadus. (31.12.2024). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 01.04.2025, <https://www.riigiteataja.ee/akt/130122015005>

Sotsiaalkindlustusamet. (2020). Kuulmislangusest tingitud tõlketeenuste soovituslikud juhised kohaliku omavalitsuse spetsialistidele. Kasutatud 19.01.2024, <https://sotsiaalkindlustusamet.ee/media/88/download>

Sotsiaalkindlustusamet. (2025). *Sotsiaalkindlustusameti aastaraamat 2024*. Kasutatud 22.05.2025, <https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/sotsiaalkindlustusameti-aastaraamat-2024>

Sotsiaalkindlustusamet. (2023). TAT Pikaajalise hoolduse kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine. Kasutatud 22.01.2024, <https://sm.ee/media/3424/download>

Sotsiaalkindlustusamet. [@sotsiaalkindlustusamet]. (2024, 1. november). *Hea kaugtõlketeenuse kaustaja! Tuletame meelde, et alates reedest, 1. novembrist, osutame kaugtõlketeenust ainult tõlketeenuse rakenduse kaudu. Skype'i me teenuse osutamiseks* [Facebooki postitus]. Facebook. https://fb.watch/wA1WTC_86j/

Sotsiaalkindlustusamet. (2025). Kaugtõlketeenus. Kasutatud 22.01.2024, <https://sotsiaalkindlustusamet.ee/puue-ja-hoolekanne/toetavad-teenused/kaugtolke-teenus#>

Sotsiaalkindlustusameti kodulehekülg. (2024). Kasutatud 02.04.2025, <https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/uudised/uus-kaugtolke-teenuse-mobiilirakendus-avardab-viipekeelsete-kurtide-suhtlusvoimalusi>

Sotsiaalministeerium. (2022). *Ligipääsetavuse kulu-tulu analüüs: lõpparuanne*. Kasutatud 22.05.2025, https://www.sm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/Ligipääsetavuse%20kulu-tulu%20analüüs.%20Lõpparuanne_0.pdf

Stokoe Jr, W. C. (2005). Sign language structure: An outline of the visual communication systems of the American deaf. *Journal of deaf studies and deaf education*, 10(1), 3-37.

Tallinna Linna kodulehekülg. (2025). Sotsiaaltoetused ja -teenused erivajadusega inimesele. Kasutatud 01.04.2025, <https://www.tallinn.ee/et/sotsiaaltoetused-ja-teenused-erivajadusega-inimesele>

Tallinna Pelgulinna Riigigümnaasiumi kodulehekülj. (i.a). Kasutatud 01.04.2025, <https://perg.ee/vastuvott/>

Tartu Hiie Kooli kodulehekülj. (i.a). Kasutatud 01.04.2025, <https://www.hiiekool.ee/et/oppetoo-korraldus>

United Nations. (2021). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. Kasutatud 02.04.2025,

<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=OfUcp14wu%2BrHgesCGWRlqu6tBW%2Fh2Y1LjjI4YBlaS1BRrOYhzFIAclo0KCLcjf%2F%2BP138tPKIf0sN9kTffMZrg%3D%3D>

Uus kaugtõlke teenuse mobiilirakendus avardab viipekeelsete kurtide suhtlusvõimalusi. (02.08.2024). Sotsiaalkindlustusamet. Kasutatud 05.12.2024,

<https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/uudised/uus-kaugtolke-teenuse-mobiilirakendus-avardab-viipekeelsete-kurtide-suhtlusvoimalusi>.

Viipekeele tõlk. (i.a). Tallinna linna kodulehekülj. Kasutatud 01.11.2023, <https://www.tallinn.ee/et/teenused/viipekeele-tolk>

Viipekeele tõlketeenus. (2023). Tartu linna kodulehekülj. Kasutatud 01.11.2023, <https://www.tartu.ee/et/viipekeele-tolketeenus>

Viipekeeletõlgid OÜ kodulehekülj. (i.a). Kasutatud 16.01.2024, <http://www.viipekeeletolgid.ee/>

Üliõpilaste riiklike stipendiumite liigid, suurused ning nende määramise üldtingimused ja kord. *Riigi Teataja I*. Kasutatud 15.05.2025, <https://www.riigiteataja.ee/akt/110122024003>

Xiao-i. (2024). Xiao-I Corporation Launches Its New Product "Hearview"- "AI Empowered Glasses for Deaf People" - Promoting a More Inclusive Society, Kasutatud 04.12.2024, <https://ir.xiaoi.com/news-releases/news-release-details/xiao-i-corporation-launches-its-new-product-hearview-ai>

**Lisa 1. Eesti viipekeele tõlketeenusepakkujate sünkroontõlgete
tunnihinna hinnakiri km-ta**

Tõlkevaldkond \ Teenusepakkuja	Viipekeeletõlkide OÜ	MTÜ Tartu Viipekeeletõlgid	Pärnumaa Kurtide Ühing
Olmetõlge	55.74€	55,00 €	79.00€
Olmetõlke paaristõlge		79,80 €	133.00€
Olmetõlke kiirtellimus			97.00€
Psühhiaatriatõlge	60.66€	60.00€	89.00€
Konverentsi-, koolituste, teatri- ja eetritõlge	80.33€	78,50 €	109.00€
Konverentsitõlke paaristõlge	149.18€	147,50 €	206.00€
Prokuratuuris tõlkimine	72.13€	71,00 €	133.00€
Prokuratuuris paaristõlge		104,92 €	
Õigustõlge sh. notaris, politseis, õigusnõustamine	68.85€	68,00 €	109.00€
Õigustõlke paaristõlge		106,00 €	
Kohtutõlge	131.15€	130.00€	182.00€
Õpingutõlge, tõlge koosolekutel ja seminaridel	62.30€	61.50€	63.00€
Õpingutõlke paaristõlge	111.48€	109.50€	
Tõlketeenus esinduses			61.00€

Allikas: Viipekeeletõlkide OÜ, MTÜ Tartu Viipekeeletõlgid, Pärnumaa Kuride Ühing 2025

Lisa 2. Küsitlusankeet

ISIKLIKUD ANDMED

1. Sugu
 - a. Mees
 - b. Naine
 - c. Muu ...
2. Kui vana Te olete?
3. Millises maakonnas Te elate?
 - a. Harjumaa
 - b. Tartumaa
 - c. Hiiumaa
 - d. Ida-Virumaa
 - e. Jõgevamaa
 - f. Järvamaa
 - g. Läänemaa
 - h. Lääne-Virumaa
 - i. Põlvamaa
 - j. Pärnumaa
 - k. Raplamaa
 - l. Saaremaa
 - m. Valgamaa
 - n. Viljandimaa
 - o. Võrumaa
4. Kas Teie elukoht asub ... ?
 - a. linnas
 - b. maa-asulas või külas
5. Milline on Teie haridustase?
 - a. Vähem kui põhiharidus
 - b. Põiharidus
 - c. Kutseharidus põhihariduse baasil
 - d. Kutseharidus keskhariduse baasil
 - e. Keskharidus
 - f. Kõrgharidus

6. Millises koolis Te praegu õpite või kunagi olete õppinud?
- Porkuni kool
 - Tartu Hiie Kool
 - Tallinna Heleni Kool
 - Narva Paju Kool
 - Muu...

EESTI VIIPEKEELE TÕLKETEENUSE KASUTAMINE

7. Kas olete viimase 3 kuu jooksul kasutanud viipekeele tõlketeenust?
- jah, olen
 - ei ole
 - raske öelda, ei mäleta
8. Mis põhjusel Te ei ole viimase 3 kuu jooksul viipekeele tõlketeenust kasutanud?
9. Kui mitme tunni jagu Te igas järgnevas valdkonnas viimase 3 kuu jooksul viipekeele tõlketeenust kasutanud olete?
- Olmetõlge pere ja koduga seotud asjaajamises
 - Olmetõlge kaubanduses ja teeninduses
 - Olmetõlge meditsiinis ja sotsiaalvaldkonnas
 - Tõlge tööga seotud asjaajamises (näiteks koosolekud, nõupidamised)
 - Tõlge ainetundides alg-, põhi-, kesk-, kõrg- ja ametiõppe tasandil ning täiendõppe koolitusel
 - Tõlge konverentsidel
 - Tõlge pidulikel vastuvõttudel
 - Tõlge kultuurisündmustel (teater, muuseum jm)
 - Tõlge spordiüritustel
 - Tõlge politsei ja notariga seotud asjaajamises
 - Tõlge kohtus ja kohtumenetlustel
 - Tõlge kirikus või usutalitusel
 - Tõlge perekondlikel sündmustel (pulmad, matused, pidustused)
 - Eetritõlge (v.a viipekeelsed uudised)
 - Muu valdkond, palun täpsustage, milline:
10. Kui sageli Te keskmiselt viipekeele tõlketeenust kasutate?
- Harvem kui kord aastas

- b. Keskmiselt kord või paar aastat
- c. Keskmiselt 3-4 korda aastas
- d. Keskmiselt kord või paar kuus
- e. Keskmiselt kord või paar nädalas
- f. Iga päev
- g. Ei ole kunagi kasutanud
- h. RASKE ÖELDA

11. Millist tõlkeviisi eelistate?

- a. Järeltõlge (tõlkimine lõikude kaupa)
- b. Sünkroontõlge (tõlge toimub sünkroonselt kõneleja kõnelemisega ja vastupidi)
- c. Kirjalik tõlge (viipekeelest kirjakeelde)
- d. Kirjutustõlge (sünkroonis kõnelejaga suulisest keelest kirjalikku keelde)
- e. Ei oska öelda

12. Miks eelistate {23. vastus}?

13. Kujutlege nüüd olukorda, kus on olemas piisavalt raha, piiramatu arv tõlketunde ja tõlki on kerge tellida. Arvestades Teie tegelikke vajadusi, kui sageli Te sellises ideaalolukorras sooviksite viipekeele tõlketeenust kasutada?

- a. Harvem kui kord aastas
- b. keskmiselt kord või paar aastat
- c. keskmiselt 3-4 korda aastas
- d. keskmiselt kord või paar kuus
- e. keskmiselt kord või paar nädalas
- f. iga päev
- g. ei kasutakski
- h. raske öelda

14. Kui poleks piiranguid viipekeele tõlketeenuse kasutamiseks, siis kui mitme tunni jagu Te 3 kuu jooksul igas järgnevas valdkonnas tõlketeenust kasutaksite?

- a. Olmetõlge pere ja koduga seotud asjaajamises
- b. Olmetõlge kaubanduses ja teeninduses
- c. Olmetõlge meditsiinis ja sotsiaalvaldkonnas
- d. Tõlge tööga seotud asjaajamises (näiteks koosolekud,
- e. nõupidamised)
- f. Tõlge ainetundides alg-, põhi-, kesk-, kõrg- ja ametiõppe tasandil ning täiendõppe koolitusel

- g. Tõlge konverentsidel
- h. Tõlge pidulikel vastuvõttudel
- i. Tõlge kultuurisündmustel (teater, muuseum jm)
- j. Tõlge spordiüritustel
- k. Tõlge politsei ja notariga seotud asjaajamises
- l. Tõlge kohtus ja kohtumenetlustel
- m. Tõlge kirikus või usutalitusel
- n. Tõlge perekondlikel sündmustel (pulmad, matused, pidustused)
- o. Eetritõlge (v.a viipekeelsed uudised)
- p. Muu valdkond, palun täpsustage, milline:

15. Proovige nüüd palun mõelda, mis saab 5 aasta pärast. Mis Te arvate, kas Teie vajadus viipekeele tõlketeenuse kasutamise järele pigem suureneb või väheneb?

- a. Kindlasti suureneb
- b. tõenäoliselt suureneb
- c. tõenäoliselt väheneb
- d. kindlasti väheneb
- e. raske öelda

16. Palun selgitage mõne sõnaga, miks Te just nii arvate?

17. Kui mitme tunni jagu 3 kuu jooksul Te oma hinnangul viie aasta pärast viipekeele tõlketeenust vajate?

- a. Olmetõlge pere ja koduga seotud asjaajamises
- b. Olmetõlge kaubanduses ja teeninduses
- c. Olmetõlge meditsiinis ja sotsiaalvaldkonnas
- d. Tõlge tööga seotud asjaajamises (näiteks koosolekud,
- e. nõupidamised)
- f. Tõlge ainetundides alg-, põhi-, kesk-, kõrg- ja ametiõppe tasandil ning täiendõppe koolitusel
- g. Tõlge konverentsidel
- h. Tõlge pidulikel vastuvõttudel
- i. Tõlge kultuurisündmustel (teater, muuseum jm)
- j. Tõlge spordiüritustel
- k. Tõlge politsei ja notariga seotud asjaajamises
- l. Tõlge kohtus ja kohtumenetlustel
- m. Tõlge kirikus või usutalitusel

- n. Tõlge perekondlikel sündmustel (pulmad, matused, pidustused)
 - o. Eetritõlge (v.a viipekeelsed uudised)
 - p. Muu valdkond, palun täpsustage, milline:
18. Mida Te arvate, millised tingimused peaksid olema täidetud, et viipekeele tõlketeenus oleks praegusest paremini kättesaadav?
19. Kui Te mõtlete oma viimasele kogemusele viipekeele tõlketeenuse kasutamisel, siis kuivõrd rahule Te tõlgiga jäite?
- a. täiesti rahule
 - b. pigem rahule
 - c. pigem ei jäänud rahule
 - d. üldse ei jäänud rahule
 - e. raske öelda/ei mäleta/pole tõlketeenust kasutanud
20. Palun täpsustage, millega Te ei jäänud rahule.
21. Nimetage palun kuni kolm olulisemat märksõna, mis iseloomustavad Teie jaoks kvaliteetset viipekeele tõlketeenust.
22. Mitu tundi Te olete viimase 3 kuu jooksul kasutanud sõprade, tuttavate või pereliikmete abi suhtlemisel kuuljatega?

TÕLKETEENUSE KÄTTESAADAVUSE MÕJUTEGURID

23. Kuivõrd mõjutavad alltoodud tegurid teie hinnangul viipekeele tõlketeenuse kättesaadavust skaalal 1-5? (1 - ei mõjuta üldse, 5 - mõjutab väga)
- a. Tõlkide vähesus
 - b. Kõrge teenuse hind
 - c. Teenuse kättesaadavus väljaspool tavapärast tööaega
 - d. Tehnilised probleemid (nt internetiühendus, videokvaliteet, arvuti/nutitelfoni puudumine)
 - e. Keeruline broneerimise protsess
 - f. Piiratud teadmised tõlketeenustest ja võimalustest
 - g. Geograafilised piirangud/tõlk ei asu minu piirkonnas
 - h. Kiire reageerimise vajadus
 - i. Piisavate regulatsioonide või toetuste puudumine tõlketeenuse tagamiseks
24. Kui on veel mõni tegur, mis teie hinnangul mõjutavad VÄGA viipekeele tõlketeenuse kättesaadavust, siis lisage see, siia.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, *Emma-Lotte Viirnurm*,

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “ Viipekeele tõlketeenuse kättesaadavus Eestis”, mille juhendajad on Mari Reilson ja Merle Linno, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Emma-Lotte Viirnurm

26.05.2025